divadlo

2

OCHOTNICKÉ

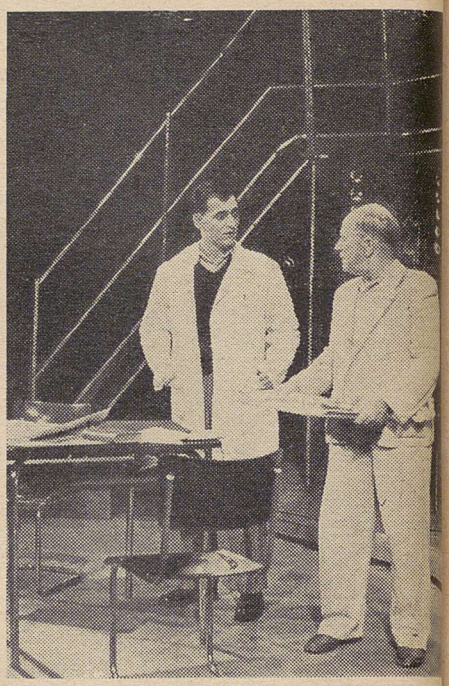

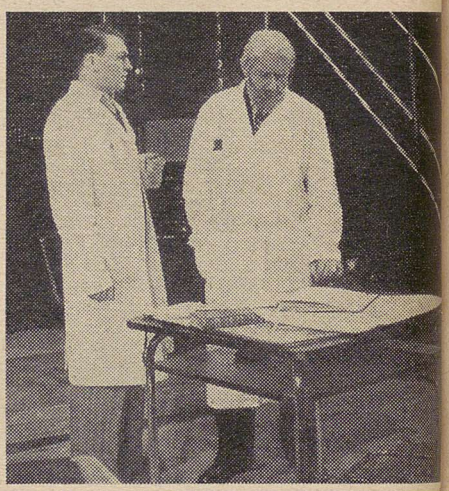
ROČNÍK
VI.
1960

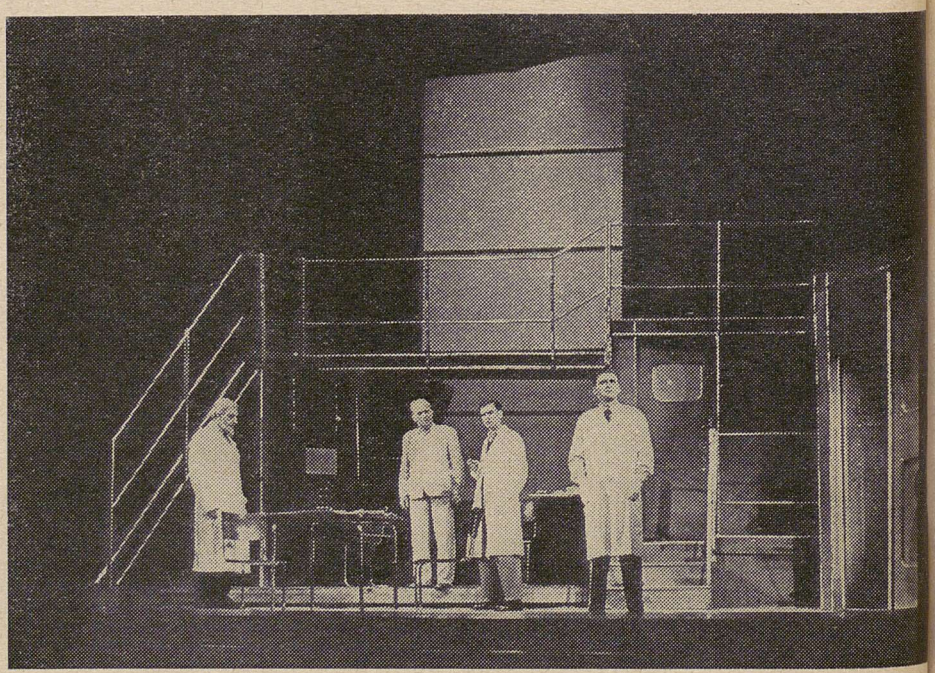

METEOR

závodní klub MÁJ Hronov

Protiválečná hra Petra Karvaše stává se — i pro své malé obsazení — stále oblíbenější součástí ochotnického repertoáru. Snímky M. Stránského jsou z představení hronovského souboru ZK MÁJ, které mělo v režii J. Vavery a scéně J. Zbiho premiéru na vesnici ve Vysoké Srpské. V jednotlivých rolích vystoupili: K. Nemasta (Christoph), H. Habr (Johan), M. Houštěk (Profesor), M. Ludviková (Eva) a J. Jirák (Adam).

O NOVÉ POJETÍ PORADENSKÉ PRÁCE

V období příprav nového uspořádání územní organizace, jež se samozřejmě dotkne i dosavadního systému péče o naše soubory (základní význam mohou pro nás například mít plánované okresní lidové umělecké školy), je třeba přemýšlet o dosavadních metodách poradenské práce a hledat nové. Moje řádky chtějí být podnětem k diskusi a zdaleka nevyčerpávají šíři námětu. Při jejich psaní nemám na mysli ani zvláště Ústřední dům lidové tvořivosti, ani krajské či okresní poradní sbory pro divadlo, ani jen náš časopis, nýbrž je všechny dohromady a také všechny ostatní přítomné či budoucí instituce, pokud je jejich úkolem radit ochotníkům, pomáhat jim v jejich práci. Budu této činnosti říkat poradenská, protože označení „metodická" je v doslovném výkladu pojem užší a v dnešním praktickém chápání širší, než zde mám na mysli.

Naše poradenská práce trpí odtržeností od praktických problémů ochotnického života. Zvykli jsme si příliš úřadovat. Naší zbraní je jen psací stůl, různé cyklostylované materiály, schůze, v nejlepším případě teoretické přednášky, při nichž ochotníci podřimují. Často se zdá, že ideálem naší poradenské práce je vytvořit obrovský archiv, v němž by se například pod heslem Mezinárodní den žen našel nejen seznam doporučovaných her a jejich zevrubný rozbor, pokyny pro režiséra a jednotlivé herce, ale i přesný nákres všech scén a fotografie příslušných masek. Mohli bychom to s takovým ideálem dopracovat tak daleko, že se ochotníci budou dožadovat tištěných režisérských knih a že budou odmítat hry, k nimž poradenské středisko současně nedodalo dva patrony, jednoho profesionálního instruktora a hotové návrhy scén s přesným popisem materiálů a cenami, za něž příslušný podnik v termínu dodá hotovou scénu. Takový je trochu přehnaný obraz starého pojetí poradenské práce. Vede ochotníky k lenosti myslet, objevovat, tvořit — k lenosti tím větší, čím je taková poradenská práce důkladnější a horlivější. Podobnými cestami pomáháme zglajchšaltovat ochotnický repertoár (ač sotva ve skutečnosti najdeme dvě vesnice a dva soubory v nich, pro něž je jedna hra v daném termínu stejně vhodná) a vulgarizovat něco, co vždy bylo, jest a bude jedinečné, neopakovatelné — metody umělecké práce.

Ignorujeme v poradenské práci dnešní datum a nepracujeme při ochotnickém školení ani s filmem, ani s televizí či alespoň s magnetofonem. Na padesát míst je pozván jeden lektor všude odříkávat totéž a když se už zvláštním řízením osudu natočil film o divadelní masce, nelze jej vypůjčit. Na televizní kursy čekáme stále marně.

Zapomínáme v poradenské práci na účinnou metodu živého příkladu. Potřebujeme ochotnické scénky — laboratoře, pokusná divadla, v nichž by se zkoušely nejen nové hmoty v jevištním výtvarnictví, ale také nové hry nových autorů, nové formy práce s hercem i třeba s divákem. Potřebujeme na takových scénkách hledat nový výraz ochotnického divadla, v němž řemeslnou vyspělost musí přečasto nahradit ochotníkova bohatá znalost života, jeho lidský typ i režisérova vynalézavost. Potřebujeme pro ochotnické režiséry praktické školy, na nichž se bude vyučovat přímo v konkrétním nácviku hry pomocí všech technických vymožeností našeho věku a v nichž budou učiteli nejpovolanější profesionální režiséři — pedagogové.

Kolem takových experimentálních středisek by se začali shromažďovat také noví dramatičtí autoři. Taková experimentální ochotnická scénka by si také našla svého diváka, jemuž je milejší hledání nového, než nedokonalé napodobování starého divadla. Jejím smyslem by nesměla být výlučnost, nýbrž naopak hledání cesty pro desítky a stovky souborů dalších. K uskutečnění takové myšlenky není třeba statisícových nákladů, kdybychom uměli ze stávajících ochotnických scén k tomu účelu využít takových, které k tomu mají nejvíce předpokladů. Tuto roli by mohla sehrát také ochotnická studia při profesionálních divadlech, o jejichž zřizování se právě rozhoduje.

Jaký by měl být vztah poradenských pracovníků a takových moderních středisek? (Mám ovšem na mysli pracovníky dobrovolné, z profesionálních pak ty, kteří tuto činnost nechápou jako zaměstnání, nýbrž jako povolání.) Poradenští pracovníci by měli stát v čele nebo alespoň v pozadí těchto opravdu tvůrčích snah. Měli by právě odtud rozvíjet nové formy poradenské práce úspěšněji, než dosavadní ze svých zaprášených kabinetů. Neboť dokud poradenská činnost bude netvůrčí, „úřednická" — dotud i práce většiny našich ochotnických souborů bude jen epigonská.

JIŘÍ BENEŠ

Stanislavova hra Návštěva nepřichází zdomácněla na našich scénách. Snímek z inscenace DO Týn n./V.

Z Dietlových Nepokojných hodů sv. Kateřiny v provedení souboru OB Petrovice

Kainarovu Zlatovlásku, napsanou pro loutkové, lze úspěšně hrát i na našem jevišti. Snímek z představení OB IV-Brno

© ORBIS 1960

BELOPOTOCKÉHO MIKULÁŠ a problémy slovenského ochotnického divadelníctva

Meno Gašpara Fejérpataky-Belopotockého ochotníkom najmä v Čechách nie je také známe ako Tylovo, Klicperovo, Jiráskovo alebo Šrámkovo. Súvisí to aj s tým, že sme doteraz na Slovensku s jeho menom nevytvorili takú tradíciu ako s Hviezdoslavom. A Gašpar Fejérpataky-Belopotocký by si zaslúžil, aby ho poznali divadelníci v celej našej republike.

Veď práve on pred 120 rokmi dal základ ochotníckemu divadlu na Slovensku. Zanietený osvetový pracovník, povolaním knihár, vedel si získať mikulášsku robotnícku mládež a založiť s ňou prvý divadelný krúžok. Roku 1830 hrá po slovensky Chalupkovo Kocúrkovo a v nasledujúcich rokoch ďalšie jeho frašky a satiry.

Ak sa dnes z ochotníckeho divadla usilujeme urobiť nástroj a prostriedok socialistickej výchovy, ak chceme, aby divadlo pomáhalo našej spoločnosti dostávať sa čím rýchlejšie dopredu v procese uskutočňovania kultúrnej revolúcie, v procese zmeny zmýšľania a vedomia ľudí, ak kladieme dôraz predovšetkým na také hry, v ktorých sa herec prihovára k dnešku, odhaľuje ľuďom dosiaľ nepoznanú pravdu a krásu, kritizuje chyby a nedostatky a naopak ukazuje krásne perspektívy, tak slovenské ochotnícke divadlo už v samých svojich počiatkoch bolo ideove a politicky veľmi správne zamerané, a preto bolo aj účinné. Slúžilo ľudu, kritizovalo vtedajšiu zadubenú a obmedzenú ale pritom povýšeneckú feudálnu spoločnosť, pripravovalo cestu novým ľuďom a myšlienkam, ktoré borili starý spoločenský poriadok.

Chalupkovo Kocúrkovo i ďalšie jeho hry, ktoré na ochotníckej scéne uvádzal Belopotocký, sú toho najlepším dokladom.

Preto slovenské ochotnícke divadlo a jeho pokroková línia budú vždy spojené s dramatikom Jánom Chalupkom a prvým organizátorom, zakladateľom a režisérom slovenského ochotníckeho súboru Gašparom Fejérpataky-Belopotockým.

Na námestí v Liptovskom Mikuláši stojí jeho pomník. V novembri minulého roku pri otvorení Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva najvyspelejšie ochotnícke divadelné súbory kládli k nemu kytice čerstvých kvetov. Kyticu položili aj ochotníci z Pardubíc.

V Liptovskom Mikuláši v dňoch od 7. do 12. novembra sa poriadal celoslovenský festival ochotníckych divadelných súborov s mierovými hrami. Nebol vyvrcholením súťaže, ale prehliadkou tých súborov z krajov, ktoré pripravili pozoruhodné inscenácie hier s mierovou tematikou a uviedli ich na krajských festivaloch, poriadaných najmä pri príležitosti osláv 15. výročia Slovenského národného povstania.

Na festivale sa zúčastnili štyri súbory zo Slovenska a jeden z Čiech.

Divadelný súbor Osvetovej besedy z Bojníc zahral protifašistickú hru českého autora žijúceho v Južnej Amerike, P. Pavlíka, pod názvom Nikdy! I keď tejto hre z hľadiska dnešného pohľadu na obdobie okupácie možno všeličo vytknúť, a najmä to, že autor fašistov — nepriateľov proti českému ľudu vidí len z národného a nie triedneho pohľadu, predsa hra mocne zapôsobila na divákov. Mikulášskemu obecenstvu, ktoré prežívalo nielen hrôzy vojny, ale viedlo aj hrdinský boj za oslobodenie, pripomenula smutné i hrdinské obdobie spred pätnástich rokov.

Divadelný súbor ZK Slovenskej armatúrky na Myjave sa podobral na ťažkú úlohu. Na oslavy 15. výročia Slovenského národného povstania zahral Karvašovu Polnočnú omšu. Treba hneď povedať, že hra svojou hlbokou a zložitou charakteristikou postáv vyjadrenou mnohokrát dramatickou skratkou v slove, kladie mimoriadne veľké nároky na hercov i režiséra. Hoci myjavský súbor je skúsený (poznáme ho z hronovského predstavenia Anny Frankovej), túto náročnú úlohu celkom nezvládol. No predsa hra mocne zapôsobila na divákov. Toho dokladom je i pozvanie súboru po festivalovom predstavení do blízkych obcí (Závažnej Poruby a Partizánskej Ľupče). Pre veľký záujem obecenstva musel súbor hru opakovať aj v Liptovskom Mikuláši.

Mierovú tematiku podoprela aj hra Lampiónová slávnosť od H. Pfeiffera v inscenácii *Divadelného súboru Jána Chalupku pri Dome osvety v Brezne.* Hoci aj proti tejto hre možno mať určité výhrady, predovšetkým v tom, že autor problém mieru a vojny zúžil na generačný boj medzi rodičmi a deťmi, predsa hra jasne vyznieva proti vojne a obžaluváva tých, ktorí by chceli znova rozpútať svetový požiar.

Osobitné poslanie na celoslovenskom festivale malo vystúpenie *Divadelného súboru pri Osvetovej besede z Dunajskej Stredy.* Súbor hral v maďarskej reči Afinogenovu Mášenku. Zdalo sa, že v Liptovskom Mikuláši nebude záujem o predstavenie v maďarskej reči. Veď okrem niekoľkých dospelých už málokto vie po maďarsky. A predsa i o toto predstavenie bol mimoriadny záujem. Naopak, prišla mládež, lebo chcela vidieť, ako hrá maďarský súbor a hlavne chcela poznať hru Mášenku, ktorá rieši jej problémy. Súbor z Dunajskej Stredy mal najväčší úspech na festivale, lebo pripravil predstavenie umelecky čisté, ktoré zaujalo a nadchlo všetkých divákov. Klad tohto predstavenia treba vidieť i v tom, že sa aj prostredníctvom ochotníckeho divadla odstraňujú staré hriechy buržoáznej výchovy, ktorá pracujúcich rozdeľovala podľa národností a vyvolávala medzi nimi nedôveru. V Liptovskom Mikuláši si občania slovenskej a maďarskej národnosti zásluhou ochotníckeho predstavenia podali ruky a nadšene sľubovali, že budú spoločne budovať náš socialistický domov.

V takomto smere, v upevnení družby a priateľstva medzi českými a slovenskými pracujúcimi vyznelo aj predstavenie *Divadelného súboru ZK Tesly z Pardubíc.* Súbor netreba osobitne predstavovať. Veď toho roku s dramatizáciou Twainovho Dobrodružstva Toma Sawyera mal úspech na XXIX. Jiráskovom Hronove. Túto hru zahral aj v Liptovskom Mikuláši. Účasť pardubických ochotníkov na celoslo-

venskom festivale pripomenula usporiadateľom nielen celonárodných festivalov a prehliadok, ale i krajských, aby si navzájom pozývali súbory z obidvoch častí našej republiky. Nielen v záujme poznávania práce českých a slovenských súborov, v záujme vymieňania si skúseností, ale predovšetkým v záujme nadväzovania družby a upevňovania priateľstva medzi pracujúcimi obidvoch našich národov.

NA AKÉ PROBLÉMY UPOZORNIL FESTIVAL PRE ĎALŠIU PRÁCU SLOVENSKÉHO OCHOTNÍCTVA?

Ukázalo sa, že ťažisko práce je v otázkach ideových. Bez cieľavedomého a tvorivého prístupu vo výbere repertoáru s prihliadnutím na celkovú politickú a hospodársku situáciu i na vlastné problémy každého prostredia, v ktorom súbor pôsobí, nedosiahneme v ochotníckom divadle zvýšenie ideovej účinnosti každého predstavenia.

Ochotnícke divadlo ako celok musí zlepšiť metódy svojej práce. Musí prejsť na cestu systematickej prípravy ako v otázkach dramaturgie, tak i réžie, scénografie a práce s hercom.

Aby sa toto mohlo uskutočniť, treba zvýšiť pomoc zo strany profesionálnych divadelníkov (na Slovensku je táto pomoc o mnoho slabšia ako v Čechách), zlepšiť prácu našich metodických zariadení, najmä okresných domov osvety.

Ochotnícke divadlo však sa nemôže spoliehať len na druhých a čakať pomoc zvonka. Musí vypnúť svoje vlastné sily. Doteraz je nedostatočná aktivita ochotníckych divadelných pracovníkov v poradných sboroch, v komisiách ľudovej umeleckej tvorivosti.

V tomto období je ťažisko ochotníckej práce na dedine. Celoštátna súťaž dedinských divadelných súborov i divadelná časť Súťaže tvorivosti mládeže dávajú dosť možností všetkým pracovníkom (i súborom ZK), aby využili všetky svoje schopnosti a dali pomoc predovšetkým tam, kde je jej najviac treba.

Začíname rok, v ktorom budeme dôstojne oslavovať 15. výročie nášho slobodného života. Toto významné jubileum by malo zaktivizovať všetky súbory tak, aby sme pri bilancovaní práce mohli povedať, že ochotnícke divadlo skutočne prispelo pri urýchľovaní kultúrnej revolúcie.

O týchto problémoch hovorili slovenskí divadelníci na aktíve v Liptovskom Mikuláši a dali si záväzok, že prácu v ochotníckom divadle postavia na vyšší stupeň.

MARTIN JANČUŠKA

PETER KARVAŠ: POLNOČNÁ OMŠA. PREDSTAVITEĽ BRECKERA — J. ŽÁK (ZK SLOVENSKÁ ARMATÚRKA NA MYJAVE)

HRÁLI JSME NA SLOVENSKU

MILAN JIROUŠEK

DIVADLO MLÁDEŽE, divadelní kolektiv ZK Tesla Pardubice, sklidilo v letošním roce ovoce své několikaleté práce. Za svou systematickou a cílevědomou činnost v oblasti her pro děti a mládež byl soubor vybrán na XXIX. Jiráskův Hronov, kde sehrál dramatizaci románu M. Twaina „Dobrodružství Toma Sawyera". Chceme svými hrami vychovávat naši mládež k radostnému poměru k společensky užitečné práci, k lásce a oddanosti ke všemu, co vytváří naše současná generace pro šťastný a krásnější život. Usilujeme o to, aby se nám všechny tyto ušlechtilé záměry odrážely jak v dramaturgii, tak i v umělecké úrovni jednotlivých inscenací. Byli jsme letos pozváni také na několik festivalů a přehlídek, abychom svým představením nejenom potěšili děti, ale abychom ostatním ochotnickým souborům dokázali, že lze hrát i pro mládež dobrá představení.

Naše představení se všude setkala s živým a opravdovým zájmem malých diváků a v nás zanechala nezapomenutelné zážitky. Dodnes dostáváme od dětí z různých míst milé a srdečné dopisy. Nejkrásnější dojmy a vzpomínky si však odnášíme z malebného podtatranského městečka Liptovského Mikuláše, kam jsme byli pozváni Osvetovým ústavem v Bratislavě. Liptovský Mikuláš, který je kolébkou slovenského ochotnického divadla, přivítal ochotnické soubory opravdu důstojně. Pracovníci Domu osvěty si dali záležet na tom, aby Celoslovenský festival ochotnických souborů se hrami s mírovou a revoluční tematikou byl nevšední událostí tohoto půvabného města. Sešlo se tu pět souborů: tři slovenské, jeden maďarský a jeden český. Vážíme si té cti, že to byl právě náš soubor, který byl pozván, aby reprezentoval české ochotnictvo.

Představení „Dobrodružství Toma Sawyera" jsme sehráli v Liptovském Mikuláši v neděli 8. listopadu odpoledne pro mládež a večer pro dospělé. Byli jsme potěšeni soustředěnou pozorností především dětských diváků, kteří sledovali naše představení s tak milou zaujatostí a účastí o osud Toma a Hucka, s jakou jsme se hned tak nesetkali. Nemenší radost nám připravili po odpoledním představení dva malí pionýři, kteří nám přišli s kyticí v ruce za představení poděkovat. Byla to tak prostá, ze srdce prýštící slova, že nás svou upřímností dojala až k slzám. Nemohli jsme jinak, než s malými návštěvníky aspoň chvilku pobesedovat a popřát jim možnost rozhovoru s Tomem, Huckem, Becky nebo černochem Muffem. Všichni byli jejich hrdinové, jim patřily všechny sympatie a mačkané palce.

Malá Jana Tomková, žákyně 5. třídy Dvanáctileté střední školy v Liptovském Mikuláši, nám mimo jiné píše: „Divadlo sa mi veľmi páčilo. No hlavne som bola udivená na Toma. O tom som musela hovoriť doma celý večer. Ja som ešče také nádherné divadlo nikdy nevidela a nepočula. S Tomom, alebo s inými by som si chcela dopisovať." Podobně nám píše malá Gabriela Pirkovská a jiní. Taková slova jsou pro nás tou největší odměnou, jakou si jen můžeme přát. Znamenají pro nás mnohem více, než jakákoliv jiná uznání, jsou nám pobídkou k další poctivé práci na tomto poli. Těší nás, že svými hrami zapalujeme srdce těch nejmenších láskou k divadlu, že se nám daří utvářet jejich vkus, estetické cítění i jejich občanský názor. V tom především vidíme naše poslání a úkol.

V čem spatřujeme největší význam našeho vystoupení na Celoslovenském festivalu divadelních souborů? Těší nás, že jsme svou účastí přispěli k upevnění družby a spolupráce mezi českými a slovenskými ochotnickými soubory a pomohli tak splnit ušlechtilý cíl festivalu, který byl věnován našemu společnému boji za mír. Tímto tónem zněl závěrečný akt našeho vystoupení přímo v sále po večerním představení, kde došlo ke společné manifestaci družby obou našich národů. Pořadatelům i všem slovenským přátelům patří náš upřímný dík a vzpomínky, kterých si odnášíme hojné množství.

Na počest 15. výročí osvobození

V prvním čísle letošního ročníku Ochotnického divadla jsme uveřejnili několik socialistických závazků, které vyhlásily ochotnické soubory do jubilejního roku. Dnes s radostí listujeme v dalších. Jsou to živé doklady kvalitativně nového chápání ochotnické divadelní práce, jsou to symboly vysoké politické uvědomělosti ochotnických kolektivů. Nemůžeme tyto závazky vzhledem k rozsahu časopisu uveřejnit v plném znění, ale chceme naše čtenáře seznámit alespoň s jejich obsahem.

DIVADELNÍ SOUBOR ZK VAGÓNKA TATRA SMÍCHOV — jeden z iniciátorů celé akce — zavázal se kromě patronátu nad vesnickým souborem, spolupráce se začínajícími autory a činnosti kulturních úderek i k uspořádání festivalu pro účastníky II. celostátní spartakiády. Mimořádnou pozornost bude věnovat souborovému studiu, kde se učí mladí ochotníci základům divadelní práce.

SOUBOR ZK ZÁVODU PRVNÍ PĚTILETKY V ŠUMPERKU, který současně oslaví 15. výročí svého trvání, již po deset let účinně pomáhá vesnickým souborům. Jeho režisér Josef Pasovský se zavázal dvakrát týdně pomáhat souboru Eternitových závodů, M. Kranichová pomůže školskému souboru nastudovat „Tři medvíďata", další členové budou pomáhat v okresním poradním sboru a celý soubor převezme patronát nad souborem požárníků v Bludově.

RAKOVNICKÝ „TYL" sehraje zdarma 4 představení pro důchodce, nabízí se k vzorné organizaci části krajské přehlídky, založí při škole dětský soubor a převezme nad ním patronát (členové souboru píší pro něj dokonce hru), pomůže při založení mládežnického souboru v Rakovníku a převezme patronát nad vesnickým souborem v Šanově. — Poslední bod závazku opisujeme: „Naši členové v okresním poradním sboru (Bělohlávek, Cón, Holeček, Veselá) pomohou jako instruktoři založit soubory, resp. oživit jejich činnost, v těchto vesnicích okresu: Šanov, Řeřichy, Pšovlky, Senomaty, Slabce, Novosedly, Hřebečníky, Rousínov, Pavlíkov, Petrovice, Hostokryje, Senec, Hvozd."

FRENŠTÁTSKÝ SOUBOR DIVADLA A RECITACE DAR sehraje zdarma pro JZD v Lichnově Cachovu hru Moje teta — tvoje teta a postupně s ní navštíví všechna JZD v okresu. Dále se m. j. zavázal k zvýšené propagaci současné poezie. Tak např. uspořádá večer poezie Jana Skácela a Ludvíka Kundery a zorganizuje v několika školách besedy těchto básníků s pionýry.

Ze závazku **SOUBORU DOMU OSVĚTY J. K. TYLA V KUTNÉ HOŘE** vyjímáme: „Uzavřeme patronát nad souborem v Suchdole a budeme mu pomáhat při sestavování dramaturgického plánu i při nácviku her a estrád, a to v režii i technicky. Je to začínající soubor v obci, jehož JZD se slučuje s družstvy v Dobřeni, Solopyskách a Malenovicích v jedno veliké družstvo s výměrou 1400 ha půdy."

SOUBOR ZK AZNP MLADÁ BOLESLAV sehraje jedno představení zdarma pro nejlepší pracovníky závodu, další pro důchodce, dále tři představení pro děti za snížené vstupné. Estrádní skupina souboru vystoupí pro děti v nemocnici a dvakrát v patronátním dětském domově v Maštově.

SOUBOR „TYL" OB V LOMNICI n. POP. se m. j. zavazuje k pomoci mládežnickému souboru při jeho účasti v STM, k zájezdům do okolních obcí a pomoci jejich souborům (půjčuje jim mj. kulisy a kostýmy), dává dále dvanácti souborům k dispozici souborovou knihovnu, čítající na tři tisíce svazků.

Rovněž známé **BRNĚNSKÉ STUDIO JOSEFA SKŘIVANA** nám zaslalo podrobně rozpracovaný závazek o pomoci vesnickému souboru a prohloubení práce s mladými členy studia. Ze závazku jiného hronovského účastníka, **SOUBORU ÚSTŘEDNÍHO KULTURNÍHO DOMU DOPRAVY A SPOJŮ MÁJ,** citujeme: „V dětských a mládežnických dnech I. celostátní spartakiády zavazuje se soubor dáti orgánu, který bude organizovat kulturní stránku spartakiády, k dispozici hry pro děti a mládež ve svém divadle či jinde za úhradu skutečných nákladů."

SOUBOR ZDEŇKA ŠTĚPÁNKA ZK SLAVIA NAPAJEDLA se zavazuje vysílat své členy jako instruktory do souborů v Pohořelicích a Žlutavách, jakož i do okresního a krajského poradního sboru, zúčastňovat se v největším počtu všech školení, pravidelně dopisovat do Ochotnického divadla, odpracovat nejméně 100 hodin o žních, sehrát Karvašovu Půlnoční mši zdarma v patronátní obci (čistý výtěžek bude věnován osvětové besedě obce), zapojit všechny členy do příprav a organizace III. divadelního festivalu a uspořádat ve svém sále IV. okresní divadelní ples.

DIVADLO MLÁDEŽE — ZK TESLA PARDUBICE se mj. zavázalo uspořádat v rámci oslav druhý ročník pardubického festivalu her pro děti a mládež, převzalo patronát nad soubory ČSM Ráby a OB Čepí. Tři členové souboru absolvují dálkový kurs režisérů, pro všechny členy bude uspořádán kurs líčení a pět odborných přednášek. Jeden z členů souboru povede recitační kroužek při 4. devítiletce. Soubor zajistí v průběhu sezóny představení na každou neděli a bude na ně organizovat svozy dětí z okolí Pardubic.

K již otištěnému závazku souboru **ZK VÁLCOVNY TRUB A ŽELEZARNY CHOMUTOV** připojuje se i jeho **SOUBOR DIVADLA PRO DĚTI,** který v sezóně 1960 nacvičí 7 her pro děti, v době spartakiády uskuteční 30 představení v pionýrských táborech, na vesnicích a v ozdravovnách a poskytne pomoc Výboru žen v závodě, který má patronát nad cikánskými dětmi.

Rovněž **HORNICKÉ DIVADLO RADNICKA — ZK DOLU POKROK** se bude plánovitě starat o výchovu svých mladých členů, pomůže v práci vesnickému souboru ve Skomelně, převezme patronát nad školským radnickým souborem i kroužkem ve Stupně. V květnových dnech uspořádá slavnostní večer monologů, četby, recitace, hudby a zpěvu.

Závazek **SOUBORU ZK VŽKG VÍTKOVICE** je zaměřen na patronátní činnost v domově mladých v Ostravě-Hrabůvce, v závodní skupině ČSM v NHKG a ve dvou vítkovických školách. Soubor bude dále všechny své hry uvádět ve všech patronátních JZD, aby tím pomáhal zvyšovat kulturní úroveň pracujících na vesnici.

OSVĚTOVÁ BESEDA ČESKÉ BUDĚJOVICE

1. Převezmeme patronát nad jedním vesnickým divadelním souborem, kterému budeme všestranně pomáhat.
2. Každou nově nastudovanou hru sehrajeme zdarma pro Klub důchodců v Českých Budějovicích.
3. Ve studiu mladých při našem souboru budeme pravidelně jednou týdně organizovat divadelně vzdělávací večery.
4. Členové souboru odpracují 200 hodin při úpravě našeho města.

Končíme větou, která se v různých obměnách objevila snad v každém „závazkovém" dopisu, zaslaném redakci: „Přijímáme výzvu časopisu a věříme, že nás bude následovat hodně dalších souborů, které chtějí dělat dobré divadlo a tak přispět výstavbě socialismu v naší vlasti a výchově socialistického člověka."

ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

AGITOVAT — *ale jak na to!*

Mezi ochotnickými soubory tvoří vzrůstající obec estrádní umělecké skupiny, které se převážně zabývají — jak již sám název napovídá — malými jevištními formami, od krátkých literárních pásem přes větší estrádní vystoupení, po jasně vyhraněnou satirickou tematiku. Mají řadu problémů uměleckých i dramaturgických: především málo textů pro svou práci, což značně ovlivňuje počet jejich vystoupení. Některé skupiny mají své autory, textaře, hudebníky, dramatiky — ne však stejných kvalit, a stane se málokdy, že v jedné skupině se najde dobrý textař i muzikant. A pak slýcháme nepříliš uspokojivé veršovánky na dobrou hudbu, nebo vkusné texty na nevhodné šlágry či melodie národních písní.

Snaha těchto souborů neomezit se jenom na žertování a zaměřit se hlouběji se právě tady setkává s velikými překážkami. Jak vytvořit údernou agitační skupinku, která má nejlepší vůli jít čelem proti problémům, když chybí autor? Všeobecné texty, jaké produkují uznávaní autoři z měst, nemohou vždycky vedoucí skupinek „přešít" na místní poměry. V poslední době jsme viděli skupiny, které z nedostatku vlastní tvůrčí invence sáhly k osvědčeným, rozhlasem i televizí ozkoušeným scénkám. Avšak co profesionální komik může z textu udělat, jak mu pomoci na nohy, to jsme právě viděli na těchto vystoupeních, kdy se text dostal do rukou nepříliš vynalézavému režisérovi. Hrát humornou scénku à la čechovovské drama je při nejmenším problematické. Šlo o soubor celkem vyrovnaných kvalit, kde žádný z účinkujících nebyl pod běžným průměrem, naopak se blýskl i velmi slibný výkon, ale celkové pojetí tuto hříčku vyloženě „zabilo".

Úkoly estrádních souborů a skupin jsou však mnohem hlubší, než obehrávat obehrané scénky z televize (byť i dopadly v televizi dobře). Jejich úkolem bude například agitační práce v oblasti, kde působí. Úkolů je spousta: propagace třetí pětiletky, příprava voleb, zemědělská velkovýroba, ateistická výchova, což jsou ve stručnosti jen ty nejdůležitější. Tyto soubory mají vychovávat své spoluobčany, stavět jim před oči příklady hodné následování i výstražné, zabývat se mezinárodními vztahy, zahraničně politickými problémy. Žert pro žert není posláním těchto souborů. Jsou to úkoly obrovské, ale současně i vybízející k odvážnému vykročení. Poprat se s úkoly, dostat i nějaký ten pohlavek, ale nakonec zvítězit!

Mnoha souborům se to v minulé sezóně podařilo. Tvůrčí prací členů souboru vznikají vkusné programy výsloveně agitačního charakteru. Podotýkám hned, že nejde o nějaké polopatismy, ale o vkusné a umělecky hodnotné věci.

Na březen svolává Ústřední dům lidové tvořivosti celostátní konferenci o agitačním poslání estrádních uměleckých skupin. Bude se tu řešit celý komplex otázek. Pro větší názornost se budou řešit na příkladech. A budou tu interpreti i autoři z ochotnických řad. Náplň konference chce vyřešit řadu problémů a ukázat cestu. Literární a hudební soutěž, kterou vypsal ÚDLT, objevuje nové autorské talenty. Někteří z nich mají pozoruhodný smysl, jak řešit problémy kolem nás. Jejich dílka jsou jednoduchá a věcná, proveditelná bez točen, bengálů a světelných efektů. Mobilnost, snadnost a vyřešení problému málo slovy, v tom je jejich charakteristický znak i poslání agitačních skupin vůbec. Čímž nemá být a nechce být řečeno, že se větší soubor musí rozejít a rozpadnout se na mnoho tříčlenných skupinek. Ovšem pohotový soubor dokáže udělat jak celovečerní estrádu se zpěvy, tanci a hranými scénkami, tak i v několika menších skupinách operativně zasáhnout, kde je toho třeba. I takové patnáctiminutové vystoupení (dejme tomu) na plenárce družstva, v němž bude písnička, krátký skeč, zaměřený k problémům na vesnici, je veliký kus politické agitační práce.

Na mnoha okresech i vesnicích to jde a jde to dobře. Chceme věřit, že problémy, které dnes ještě jsou, budou brzy překonány a odstraněny a že agitačních skupin a souborů bude stále přibývat. A s nimi se budou rodit i nové texty, nový materiál pro ostatní, které nemají ve svém středu vlastního autora.

Jiří Bílý

CO DĚLÁ ÚDLT A ÚPS-D

Ústřední komise LUT při ministerstvu školství a kultury hodnotila na plenárním zasedání 19. XI. 1959 průběh ústředních přehlídek v roce 1959 a uložila ÚDLT, aby pro programové řízení XXX. Jiráskova Hronova a soutěže vesnických divadelních souborů byly při Ústředním poradním sboru pro divadlo ustaveny programové komise.

●

Protože ÚPS-D dostal řadu nových úkolů, byli do předsednictva přizváni: Miroslav Zecha, předseda KPS-D Pardubice, Vladimír Semrád, předseda dramaturgické sekce, Vladimír Pergler, předseda scénografické sekce, Antonín Němeček, předseda divadelní sekce STM.

●

Byla ustavena programová komise XXX. Jiráskova Hronova. Na první poradě 9. XII. 1959 projednala otázky popularizace koncepce XXX. JH, způsob výběru představení, návrhy na složení poroty a některé zásady programu JH. Složení komise: Jiří Beneš, předseda ÚPS-D, Vladimír Semrád, předseda dramaturgické sekce ÚPS-D, Jiří Valenta, vedoucí divadelního odd. ÚDLT, Vladimír Semelka, předseda KPS-D Hradec Králové, Rudolf Látka, pracovník div. odd. Osv. ústavu Bratislava, Antonín Čuba, pracovník ÚRO, Josef Vavřička, metodik KPLUT Hradec Králové.

Představení pro výběr na jubilejní XXX. Jiráskův Hronov budou navrhována KPS-D podle tohoto klíče, určeného podle síly ochotnického hnutí v jednotlivých krajích: ÚNV Praha 1 představení, KNV Praha 3, České Budějovice 2, Plzeň 2, Karlovy Vary 1, Ústí n. L. 1, Liberec 2, Hradec Králové 2, Pardubice 2, Jihlava 2, Brno 3, Olomouc 2, Gottwaldov 2, Ostrava 3. Návrhy představení musí být ohlášeny ÚDLT do 30. IV. 1960.

●

Byla ustavena programová komise soutěže vesnických divadelních souborů v tomto složení: Adolf Morávek, Lad. Lhota, členové předsednictva ÚPS-D, dr. Karel Klepl, člen divadelního souboru OB Sluhy, Rad. Tomášek, ředitel Státního zájezdového divadla, František Šíma, předseda přípravného výboru celostátní přehlídky v Jindřichově Hradci, Mil. Nesvadba, člen přípravného výboru celostátní přehlídky v Kroměříži, Rud. Látka, pracovník div. odd. Osv. ústavu v Bratislavě, Emil Augustin, metodik KPLUT v Pardubicích, Eva Deylová, odb. metodik div. oddělení ÚDLT. Komise zahájila práci 10. XII. 1959. Projednala způsob kontroly průběhu soutěže, návrhy na složení poroty ústředních kol soutěže i jejich program. Termíny ústředních kol byly určeny takto: Kroměříž 14.—19. května 1960, Jindřichův Hradec 21.—27. května 1960, Levice 28. května—3. června.

●

Divadelní oddělení ÚDLT počalo v prosinci 1959 vydávat jako pomůcku pro práci předsedů a tajemníků KPS-D podklady k jednání KPS-D. Materiál shrnuje problémy projednávané v ÚPS-D a úkoly, které doporučuje ÚDLT. Funkcionáři KPS-D přijali tuto pomoc velmi vřele.

●

Dramaturgická sekce ÚPS-D byla reorganizována a doplněna o řadu nových členů. Předsedou se stal Vladimír Semrád.

●

Na podnět divadelního oddělení ÚDLT projednalo předsednictvo činoherní sekce Svazu čs. divadelních umělců otázky pomoci profesionálních umělců rozvoji ochotnického divadelnictví.

Na studentské představení „Filipa II." přišel vzácný host — ministr školství a kultury dr. František Kahuda (na snímku první vlevo)

VERHAEREN NA STUDENTSKÉ SCÉNĚ

Uvedení náročného Verhaerenova „Filipa II." mládežnickým divadelním souborem by mohlo dát podnět k určitým skeptickým obavám, kdyby tu nešlo o soubor jedenáctileté střední školy Jana Nerudy z Prahy, jehož dlouholetá divadelní tradice i předchozí zasloužené úspěchy mu získaly pověst jednoho z nejlepších divadelních souborů ČSM. Nová premiéra to mohla jen potvrdit. Kultivovaná jevištní řeč převážné většiny představitelů, vkusně řešená scéna J. Divíška a výborné masky známého R. Kurela daly představení skoro profesionální ráz. Trochu na závadu byla jen malá pohybová obratnost některých herců menších rolí a nevhodný výběr typů obou statujících mnichů. Vážné nebezpečí se však skrývalo v až příliš pečlivě propracované režii L. Novotného, protože herci, striktně zachovávající důmyslná aranžmá scén, trochu působili jako loutky, vedené rukama — jistě citlivého — loutkovodiče. Jejich hra působila příliš studeně, chyběl tam cit a trochu vlastního prožitku. Stejně pečlivou propracovaností všech scén pak nabyla hra trochu jednotvárného charakteru — významnost některých scén nebyla dobře odlišena od scén méně významných a ani kontrasty povah krále Filipa i Dona Carlose nebyly patřičně odstíněny. Rámec režie překročili jen J. Someš a J. David, jejichž Don Carlos i Fray Bernardo měli v sobě — ku prospěchu hry — alespoň hlasově místy trochu více živelnosti. Totéž lze říci o V. Matějkové jako hraběnce z Clermontu, která obzvláště ve své závěrečné scéně podala velmi dobrý výkon. Dokonalé reprodukční schopnosti herců zasluhují jistě vysokého ocenění, lze se však ptát, zda pojetí divadelní práce, které teoreticky nemá ani tak daleko k metodě „nadloutky", je úplně vhodné pro kolektiv mladých lidí, kteří by potřebovali rozvinout i svou vlastní hereckou představivost.

Je škoda, že se Verhaerenovo drama nedostane před širší obecenstvo, přes všechny výhrady by si toho zasloužilo, a nejen proto, že by bylo zajímavé porovnat Verhaerenovo pojetí s „Donem Carlosem" Friedricha Schillera, který zpracoval stejný námět a jehož drama bylo v Praze před několika málo lety uváděno.

-peg-

KRITIKY

NEDRAMATICKÁ DRAMATIZACE DRAMATICKÉ NOVELY

Když bylo v roce 1947 likvidováno nakladatelství Evropského literárního klubu, byla mezi knížkami, které už nedošly vydání, i prvotina mladé začínající autorky Valji Stýblové „Mne soudila noc". Námětem novely byl příběh dvou posluchačů lékařství, Jana a Alberta, kteří se pustí do pokoutného provádění nedovolených zákroků a dělají to tak dlouho, až jejich činnost má tragické následky. Autorka, tehdy sama studentka medicíny, byla za svou knihu odměněna jednou z cen literární soutěže ELKu, ale do tisku se její novela dostala až o osm let později. Teprve v roce 1955 ji vydalo nakladatelství Československého spisovatele a brzy vzbudila pozornost čtenářů i kritiky nejen pro svůj zajímavý námět, ale i pro strhující umělecké zpracování. Námět, který mohl snadno sklouznout do laciné senzačnosti, zpracovala autorka s neobyčejným dramatickým citem v psychologickou prózu, řešící otázky odpovědnosti a svědomí obou studentů, kteří svým počínáním nakonec zaviní smrt sestry jednoho z nich. Knížka je velmi šťastně napsána formou zpovědi jednoho z viníků — Jana, a jeho trýznivé úvahy o vině na tragické nehodě se v ní střídají s retrospektivními evokacemi epizod, vykreslujícími jeho cestu až ke katastrofě. V podtextu novely pak cítíme ostrý protest proti lehkovážnému přerušování těhotenství.

Přivést toto dílo na jeviště v době, kdy problémy umělého přerušení těhotenství nejsou neaktuální, je činem jistě záslužným. Posuďme však, do jaké míry se autorce podařilo přetlumočit citlivě napsanou knížku do dramatického útvaru jevištního.

Československá premiéra, kterou koncem listopadu minulého roku v Městském divadle ve Znojmě uvedlo u příležitosti konference zdravotnických osvětářů brněnské Divadelní studio Josefa Skřivana, nás přesvědčila o tom, že se to příliš nezdařilo. Hra velmi utrpěla nepromyšlenými dramaturgickými zásahy ze strany souboru (škrtnutí celého prvního obrazu, doplnění dialogů textem z knížky), režijním pojetím, které ani nepochopilo vztahy mezi postavami (Albert, Stanka) a motivací některých výstupů, jakož i nedobrým hereckým výkonem představitele Alberta, jehož složitá povaha byla degradována na směšnou karikaturu hulákajícího cynického sprosťáka. Avšak

převážnou většinu důvodů, proč úroveň dramatizace neodpovídá uměleckosti literární předlohy, je nutno hledat ve způsobu, jakým byla dramaticky nosná novela převedena v útvar jevištní. Nešlo tu totiž o dramatizaci v moderním slova smyslu, o přetlumočení vnitřního příběhu novely do jevištní řeči, ale o pouhé převedení zkráceného textu knížky v divadelní dialogy. Přitom byly převedeny většinou filozofující úvahy a poučné pasáže, zatímco jednotlivé fáze dějové linky se odehrávají v čase, který uplynul mezi obrazy, a tedy se o nich jen hovoří. Na jevišti, před zraky diváka se drama neodehrává. Jen se o něm dovídáme. První dramatická situace se vlastně objevuje na jevišti až v druhé polovině představení, což také působí dost nepříznivě na spád hry. Expozice trvá skoro do čtvrtého ze sedmi obrazů. Až tam totiž začíná tragický příběh Janovy sestry Stanky, který je dramatickým jádrem celé hry.

Tím, že si jevištní zpracování vyžádalo vypuštění několika postav, v novele vystupujících, byly vztahy mezi jednotlivými osobami poněkud zjednodušeny a ochuzeny. To se týká zejména vypuštění postavy Heleny, Albertovy milenky, jejíž přítomnost vytváří v knížce zajímavou atmosféru ve vztazích Alberta a Stanky. (Scéna na koupališti apod.) I Jan zaujímá v dramatizaci jinou úlohu než v knize. Jednak tu není dost důsledně zdůvodněna příčina, proč se dal vlastně Albertem svést k spolupráci na provádění potratů, jednak odpadnutím rámce jeho vnitřních pocitů, jejichž vyjádření v knížce dominuje, se dostává do popředí hry Albert. To pak přesouvá těžiště celé hry do jiné polohy.

Srovnáváme-li tedy dramatizaci a její literární předlohu, musíme bohužel konstatovat, že to, co bylo v knižním zpracování uměleckým dílem, stalo se při zpracování jevištním nanejvýše zdravotnickou osvětou. Dochází tu totiž k paradoxu, že velmi dramatická novela ve své dramatizaci působí — nedramaticky. Tento dojem byl ještě zesílen premiérovým provedením. Lze jen doufat, že verze, kterou rozmnožila Dilia a jejíž vlastní úpravu hrálo Divadelní studio J. Skřivana na znojemské premiéře, ještě není ta definitivní.

PETR GRIMM

V Ý J I M E Č N Ě P Ř E D S T A V E N Í

Během tří posledních let se začal z Divadelního studia ZK Medika v Plzni vyvíjet soubor, na jehož premiéry chodíme se zvědavostí a zaujetím. Soubor v pravém slova smyslu avantgardní, který opustil konvenční, vyšlapané cesty a s cílevědomým úsilím jde za novým, soudobým divadelním výrazem, chce svými představeními něco vyjádřit, zachytit do své tvorby dynamiku dnešního života. Je to cesta, která není lehká a v mnohém připomíná bojovnou snahu často připomínaného předválečného plzeňského Studentského avantgardního kolektivu, i když ještě schází souboru Mediky ona rvavá kypivost S. A. K., která tak prudce bouřila poklidnými vodami tehdejšího plzeňského kulturního i politického života.

V sobotu 12. prosince 1959 uvedl soubor v sálku Krajského muzea hru předčasně zemřelého západoněmeckého básníka Wolfganga Borcherta (1921—47) „Venku přede dveřmi". Hru, kterou (podle básníkova podtitulku) nechce žádné divadlo hrát a žádné publikum vidět. Ano. Zatím byla uvedena jen hamburským rozhlasem na začátku roku 1947, kdy těžce nemocný básník ji ani nemohl vyslechnout, protože v jeho čtvrti byl právě vypjat elektrický proud, pak den po jeho smrti měla premiéru na hamburské scéně s Hansem Questem, jemuž je věnována, v hlavní roli. V NDR provedlo hru meiningenské Národní divadlo. U nás přistoupilo k realizaci této hry Beskydské divadlo a ochotnický soubor. Ukázal, že jsou divadla, chtějící tuto hru hrát, že jsou lidé, kteří ji chtějí vidět. A hra k nám promluvila svou horečnatou řečí, zasáhla mocně naše srdce, naplnila nás hněvem proti všem, kdo chtějí válku, kdo chtějí bořit města i lidi, spalovat krajiny i lidskou lásku, rozmetávat v trosky domy i lidské bytosti. Řekl jsem, že je to hra těžká. Drásavě se domáhá divákových nervů, vzrušeným, zvláštním jazykem křičí do jeho myšlení. Je to hra podivná, podivuhodná, tak nedivadelní a přitom naprosto ne odtažitá. Vynořují se v ní lidé a stíny z trosek a žalují. Chtějí odpověď. A tu jim musí každý divák dát. Je jednoznačná: Už nikdy válku!

Tato odpověď plně vyznívá z nového představení plzeňské Mediky. Psát o hře samé, o její náplni, by, myslím, bylo nadbytečné a poukazuji zde na výborný, poučený článek Josefa Čermáka ve 4. čísle Světové literatury 1958. Expresionistický, úzkostně horečný, extatický výraz básníkův dával pro realizaci hry dvojí možnost: buď přenést tuto horečnatou vizi stejně horečnatými prostředky na scénu, anebo volit prostředky co nejniternější, co nejprostší a jimi vnikat do útrob hry i diváků. Debutující režisérka souboru, Věra RYBÁKOVÁ, volila tuto druhou cestu, pracovala bez rekvizit, bez projekcí (jak lákavé!), soustředila svůj úkol na co nejpůsobivější dopad slova, loveného z přítmí záslehy světel. Tento způsob nebyl snadnější, spíše naopak, ale protože se režisérka mohla opřít o semknutou kolektivní práci, podařilo se jí odvést představení, souměřitelné s hodnotou básnického textu. A je to především výkon Štěpána MAROVIČE, který v roli lidské trosky Beckmanna nese na scéně hlavní váhu hry, výkon, který musíme s úctou k jeho umělecké práci označit za prvotřídní. Marovičův Beckmann se noří z trosek své bytosti s palčivou obžalobou křivdy, kterou na něm spáchala válka, buší s opravdovou vášní a hlubokým vnitřním planutím na naše dveře, za kterými stojí. Štěpán Marovič vytvořil prostě skvělou postavu.

Velmi dobrou partnerkou tohoto velkého výkonu je Věra FILIPCOVÁ v roli Ženy-dívky, jejíž složitý text s opravdovostí pochopila. Její scény s Beckmannem jsou plny bolesti a oběti. Dobrou postavou je paní Kramerová v podání Libuše PUCHINGEROVÉ, které se podařilo vtisknout této roli onen typický příznak „hrozné, hladké přívětivosti, která je strašnější než hrubost a brutalita". Dále je tu Jan MEISSNER, jehož postava smrti zejména ve scéně, kdy vystupuje smrt jako metař, působila otřesně ve své uměřenosti. Promyšlenou figurou byl rovněž BURGHAUSERŮV obrst, podaný se suchou, nevzrušenou střídmostí. U některých dalších postav bychom byli rádi, kdyby se ještě více snažily se oprostit od běžné divadelní techniky a přizpůsobit se zvláštnosti předlohy a celé koncepce. Platí to především u postavy kabaretního ředitele, kterou B. Huleš neprohlédl až do dřeně, a u postavy Boha, jemuž nikdo nevěří, kde se tak talentovaný herec jako M. Plas nemusel uchýlit k vnějším prostředkům, resp. mu neměly být přiděleny. Též postava řeky Labe, ve které zaskočila V. Rybáková, by měla být oproštěna od jakéhosi názvuku romantismu, jenž se cize odráží od celkového ladění. Bude věcí dalšího režijního vedení, aby všechny složky byly dovedeny až k žádoucímu bodu, jehož předznamenáním je postava Beckmanna.

Veliký krok udělala plzeňská Medika tímto představením. Její krok je výzvou. Je však i závazkem. Pokračovat na této cestě nebude snadné; bude to cesta trpká, často bez vnějšího úspěchu. Ale krásná, pro toho, kdo ví, zač bojuje. Soubor ukázal realizací Borchertovy hry, že je tomuto poznání už velice, velice blízko. Nesmí ztratit odvahu vyskočit na jasnou pozici. Nesmí slevit. Nesmí slevit, ani když se naň sesypou výtky. Je dost možné, že se vyskytnou hlasy, vytýkající výlučnost, intelektualismus. Nebudou mít pravdu. Krví a lepkavým potem úzkosti pokryté řádky Borchertovy jsou vrcholně lidské a pro lidi. Z jejich tak těžce vykoupené oběti musí načerpat soubor bojovnou sílu optimismu. A s tou jít po cestě silného, socialistického divadla.

JOSEF KOENIGSMARK

CENA VÍTĚZNÉHO KONCE

Tragédie Hirošimy je největší tragédií lidstva 20. století. Nebyla to živelná katastrofa, ale důmyslně, matematicky přesně a strojově chladně provedená vražda tisíců bezbranných obětí. Temný houbovitý mrak a obrovské spáleniště jsou stopou, kterou po sobě zanechala strašná atomová zbraň, i symbolem hrůzy, kterou člověk připravil člověku. Od roku 1945 přibývalo v tisku celého světa zpráv o dalších obětech atomového záření. Zprávy se stávaly mementem před smrtí, kterou čas nezastavuje. Kdesi na okraji senzačních zpráv o nových světových nebezpečích zanikla malá poznámka o osudu lidského nástroje, který — poslušen příkazu — provedl onu strašnou vraždu.

Není snad dramatičtějšího námětu, než jaký dala tato nedávná historie. Vzrušující dramatická látka byla Karlu Kubánkovi osnovou ke hře CENA VÍTĚZNÉHO KONCE, na jejíž uvedení, jedno z prvních, jsme se jeli podívat k ochotníkům do Lokte nad Ohří.

Karel Kubánek má za sebou řadu her, z nichž většina žije na ochotnickém jevišti. V posledním dramatu se také projevuje zřetelně jeho autorská zkušenost ve výstavbě dramatu a vyhrocení konfliktu i v rozvedení dramatických situací. Úskalím, obratně obeplouvaným, je americké prostředí, život typické rodiny střední vrstvy.

Do idyly rodinného života majora Evansona, který se svou ženou a synkem prožívá poslední dovolenou před s jistotou očekávaným koncem války, vpadá jak násilné vyrušení návštěva vysokých důstojníků. Major Evanson byl vybrán jako vhodný muž k provedení „činu dějin" — svržení atomové bomby na Hirošimu. Otřesná nabídka je motivována vojenským příkazem a předstíranými „vlasteneckými zájmy". V pozadí je lákadlo vysoké odměny a ještě za ním, v diskretním přítmí, spekulace průmyslových magnátů a strach před rostoucí mocí Sovětů, pro něž má být atomová bomba hrozbou.

Major Evanson si nedovolí překročit rámec myšlení výkonného důstojníka. Přejímá napapouškované fráze o vlastenectví a v koutku služební dušičky ukrývá špinavou myšlenku na odměnu, která mu má v budoucnosti dopomoci ke kariéře.

Svržení atomové bomby je surovou tečkou, ukončující imperialistickou válku. Spojené státy jsou opojeny slávou vítězství. Lidé přemýšlejí i nepřemýšlejí o špinavých prostředcích, kterými bylo dosaženo vítězství. Major Evanson se vrací nezraněn, zahrnut slávou — a přece vnitřně rozlomen, zmatený a rozbolavělý. Opouští ho žena i syn; nechtějí žít s člověkem, poskvrněným strašnou vraždou. Léta ubíhají a majorovy myšlenky se stále točí kolem jediného okamžiku výbuchu. Pronásleduje ho vidina obrovského spáleniště a obětí. Uzavírá se do samoty se starou matkou a zahradníkem Oliverem. Častým návštěvníkem je tu jen vojenský lékař. Objevují se příznaky šílenství. Major pálí svíčky za nesčetné oběti, zakazuje zabíjet hmyz, trpí stihomamem. Poslední ranou je návrat jeho ženy Alayn se zprávou, že jejich syn podlehl následkům atomového výbuchu v laboratoři. Major zešílí. Alayn mu odpouští. Pochopila, že Evanson není skutečným viníkem, jen nástrojem.

Komorní drama je sevřeno do čtyřech dějství a je psáno úsporným dialogem. K němu mám několik výhrad. Dialogy prvního dějství až do okamžiku rozmluvy Evansona s důstojníky jsou těžkopádné, zejména pilota Wooda se služebnou Herriettou. Obě tyto postavy autor odkazuje na okraj příběhu, nedává jim možnost přímé akce. Největším dramatickým činem Wooda je sebevražda, o níž se divák dovídá prostřednictvím jiné postavy. Wood vlastně (v technice dramatu) slouží Alayn jen k tvrdému odsudku Evansona, který událost Hirošimy přežívá. Kubánkovi se postava Wooda nedaří. Jazyková charakteristika je nedůsledná, chvílemi Wood mluví slangem, chvílemi téměř v knižních obratech. Naproti tomu jsou skvěle rozvedeny dialogy v klíčové scéně generála Harweye, plukovníka Stona a maj. Evansona. Od prvního jednání stoupá drama prudce vzhůru. Málokde si text sám řekne o škrt tužky. Pěkně je charakterizována postava zahradníka Olivera. Myslím, že pozoruhodným kladem hry je psychologické zachycení postavy Evansona s jeho vrcholným monologem ve čtvrtém dějství. Monolog z našich současných her téměř vymizel. Je velmi obtížný. Kubánkovi se podařilo v něm odhalit nitro postavy, dovršit její vývoj.

Cena vítězného konce je bezpochyby dramatem, které si svou hodnotou samo dobude své místo v ochotnickém repertoáru. Má pro to všechny předpoklady: jednoduchost technického řešení (jedna scéna) a malé obsazení (deset postav).

Premiéra v Lokti ukázala současně úskalí hry pro ochotnické inscenace. První je žánr hry — komorní drama. Vyžaduje zjemnělý herecký projev, prosté tlumočení textu, vyvarovat se patosu a melodramatické sladkosti (Alayn). Dialog musí plynout hladce. Ochotničtí režiséři se bojí nechat postavy sedět v křesle a vyměňovat si názory z očí do očí. Proto tu snad J. Hála vyznačil tolik zbytečného vstávání, přesedávání, kde situace k ničemu podobnému nenutí. Aranžmá tím nezpestřil, jen někde zpřetrhal souvislou linii. Utkvěly mi v paměti dva výkony, které tu dosáhly vrcholu: Karel Husák v Evansonovi a K. Vondráček v generálu Harweyovi. Husák měl ve svém výkonu místa hlubokého, otřesného prožitku. K. Vondráček vystihl postavu v jednoduché, přímočaré linii uhlazeného generála s jeho diplomatickým postřehem, silou vůle, která se skrývá za lehce, tlumeně pronášenými frázemi. Postavu zahradníka Olivera v Lokti příliš omladili (text jasně napovídá starce), Jerry Wood v podání Lad. Springera text odříkával. Chyběl tu vztah k Herriettě, který mu divák nemohl plně uvěřit.

Loketští tu kromě rolí hry sehráli ještě úctyhodnou roli objevitelů. Vzali nový text a pokusili se o jeho jevištní realizování bez zkušeností, které by mohli převzít z jiné scény. I za cenu některých nedostatků dosáhli pro svou práci zkušenosti průkopníků, které jinak získat nelze.

S. DOLANSKÁ

KVALITA NEBO MNOŽSTVÍ?

Vyhlášení soutěže vesnických divadelních souborů přijali jedni s nadšením, druzí s pochybnostmi a výhradami. Všichni se však shodli na tom, že to je čin významný a důležitý pro život na vesnici. Osvětoví pracovníci se pak shodli ještě na jednom: vesnickým divadelním souborům je nutno věnovat největší pozornost a vydatnou pomoc.

Tento úkol však nebývá všemi dost správně chápán. Potvrzují mi to zkušenosti z ochotnických aktivů v okresech Milevsko a Tábor. V Táboře byl vysloven názor, že je nutno se podívat především za těmi vesnickými soubory, kde již hrají déle a mají slušnou úroveň. Další pomoc takovýmto souborům že by jistě přinesla i úspěch v soutěži. V Milevsku si zase dělali starost, jak pomoci právě v takových obcích, kde už dlouho ochotníci nehráli a jak získat do soutěže i ty vesnické soubory, které hrají jen jednu hru v zimním období a soutěži mnoho nedůvěřují. Největším úspěchem pro ně bude, budou-li mít v soutěži vesnických souborů co nejvíc. — Tak tedy: kvalita nebo kvantita?

Je nutné si uvědomit, že těžiště soutěže vesnických divadelních souborů je především v okrese a musí se stát hlavním úkolem celého okresního poradního sboru, domu osvěty, vyspělých ochotnických pracovníků ze souborů závodních klubů i ostatních složek. S danou otázkou by se jejich práce měla vypořádat „cestou od množství ke kvalitě", jak se na tom nakonec po diskusi shodli v Milevsku i Táboře. Vždyť by jistě nebylo dobré vypěstovat si v okrese jeden nebo dva ukázkové vesnické divadelní soubory jaksi na export, ale stejně špatné by bylo shánět za každou cenu počet čárek pro hlášení — bez ohledu na společenský dosah, na kvalitu jednotlivých představení.

Na obou zmíněných aktivech to bylo řečeno v závěru jasně: Zainteresovat a pro soutěž získat co největší počet divadelních souborů z vesnic. Pomoci už při výběru hry a pak i při nácviku. Podívat se i na ta vesnická představení, jež nebudou přihlášena do soutěže, a uspořádat po představení se souborem pohovor (případně jej získat pro soutěž i dodatečně). — Potud má hlavní slovo hledisko kvantitativní, ke kvalitě míří další body: uspořádat okresní přehlídku (případně i na několika místech) a té využít ke školení režisérů vesnických souborů, k výměně zkušeností a navázání spolupráce mezi soubory a k ideovému prohloubení ochotnické divadelní práce na vesnicích.

Domnívám se, že tato konkrétní cesta vede ke splnění všech cílů, jež letošní celostátní soutěž vesnických divadelních souborů sleduje.

JAN VORÁČEK

KRITIKY

ČESKÉ DRAMA
1945–1960

II.

VLADIMÍR SEMRÁD

LUDVÍK AŠKENAZY se prozatím věnoval jevištnímu dramatu jen málo. Napsal však několik filmových scénářů a větší počet rozhlasových her a tím se dostává i do okruhu našeho zájmu, zejména pak proto, že jedna z jeho rozhlasových her byla hrána jak na profesionálním, tak na ochotnickém jevišti. Hra se jmenuje **Dítě a bomba.** Na příběhu francouzského malíře ukazuje, jak umělec nachází svou cestu k lidu a jak se tím obrozuje jeho tvorba. Myšlenka boje za mír i námět jsou cenné, zpracování však má převážně rozhlasový charakter a ledačím je poplatno době, kdy hra vznikla (1950). Druhým dílem Aškenazyho, jež ožilo na jevišti, je próza **Ukradený měsíc,** kterou citlivě a vtipně zdramatizoval L. Smoljak pro mládežnický ochotnický soubor. Aškenazy, původně novinář a reportér, patří dnes k čelným českým prozaikům. Jeho dílo má velmi osobité rysy, z nichž nejvýraznějšími je poetičnost, jemný humor a melancholie.

Nejvýznamnější díla: **Německé jaro** (reportáže — 1950), **Sto ohňů** (povídky — 1952), **Dětské etudy** (povídky — 1955), **Květnové hvězdy** (povídky — 1955), **Byla to vichřice** (rozhlasová hra — 1950), **Ukradený měsíc** (povídky — 1956), **Psí život** (povídky — 1959), **Májové hvězdy** (filmový scénář — 1958), **Můj přítel Fabián** (filmový scénář — 1954).

ILJA BART je především básník, novinář a překladatel. Do vývoje našeho dramatu zasáhl hrou **Uhlí doluje člověka** (1950), jejíž druhá prohloubená verze pak dostala název **Lidé z Viktorky.** Byl to jeden z prvních pokusů dramaticky zpodobit obtíže rodícího se údernického hnutí. Nositelem problému je starý horník, poctivý bojovník za socialismus v dobách první republiky, který však si po únoru pořád nemůže uvědomit, že v lidově demokratickém státě dělníci pracují pro sebe a že je proto třeba zvyšovat výkony. Bartova hra měla ve své době význam, neboť vystihla živý problém. Malá dramatická zkušenost autorova, jakož i popisnost a zjednodušený pohled způsobily, že dnes je tato hra už jen dokumentem.

Nejvýznamnější díla: **Španělské rytmy** (básně 1950), **Kamarád Horizont** (básně 1955).

ALENA BERNÁŠKOVÁ, novinářka a reportérka, která se soustředila na prózu, v níž také dosáhla nejvýznamnějšího úspěchu románem **Cesta otevřená,** se pokusila ve své jediné divadelní hře **Šeherezáda** (1951) odhalit metody dnešních kolonialistů a ukázat boj porobených národů proti cizím imperialistům i domácí loutkové vládě. Zajímavý námět hry i její aktuální myšlenka kupodivu nevzbudily podstatnější zájem divadelníků a tak hra neprávem brzy zapadla.

Roku 1947 debutoval úspěšně na scéně Realistického divadla tehdy dvaadvacetiletý dramatik **ZDENĚK BLÁHA** hrou **Hodí se žít.** Byla to repertoární komedie o životě mládeže a vůbec jedna z prvních opravdu současných her. Druhá Bláhova hra **Kdo s koho** (1948) byla zaměřena rovněž na přítomnost a její hlavní konflikty. Důležitou roli zde opět hráli mladí lidé, jejichž aktivitu a optimismus dramatik stavěl proti maloměšťácké mentalitě.

Také tato hra měla reportážní charakter — na rozdíl od třetí Bláhovy hry **Mír** (1949). Je to pokus o komorní drama, odkrývající falešnost klidu a míru, jež si měšťák chce udržet ve svém soukromí bez ohledu na to, co se děje ve společnosti. Mír je Bláhovou nejvypracovanější hrou a po drobných korekturách by se mohl i dnes ještě hrát, neboť myšlenka je pořád aktuální.

Třemi hrami, jež vznikly ve třech letech a které se podstatně zasloužily o proniknutí současnosti a jejích konkrétních společenských problémů na naše jeviště, vzbudil Bláha oprávněné naděje do budoucna. Bohužel, v dalších letech se odmlčel — i když ne zcela, neboť zdramatizoval (nikoli nejšťastněji) pro divadlo J. Wolkra román J. Kazdy-Sosnara **Jurášek** a do televizního scénáře celkem zdařile přepsal Otčenáškova **Občana Brycha.**

VRATISLAV BLAŽEK, autor známé satirické komedie **Třetí přání,** napsal jako svou první samostatnou jevištní práci pásmo **Král nerad hovězí,** které se dočkalo v nastudování Divadla satiry mnoha repríz. Premiéra byla na podzim 1947. V této práci se zřetelně objevily všechny prvky Blažkova talentu, který je satirického zaměření. Blažek vtipně a nemilosrdně zesměšňuje sobectví, hloupost, nepoctivost, byrokracii. Do těchto nedobrých vlastností bilo i další scénické pásmo **Kde je Kuťák** (1948). K pevnějšímu dramatickému tvaru dospěl pak Blažek až ve **Třetím přání** (1958), hře, která staví před své postavy i před diváka naléhavou otázku, zda je správné obětovat čest pro kariéru a blahobytný život. Touto hrou, ale už svými dvěma pásmy Blažek podstatně přispěl k rozvoji naší soudobé jevištní satiry i veselohry.

Blažek je také autorem mnoha scének, estrádních pořadů, napsal scénář k filmovým veselohrám **Hudba z Marsu** a **Návštěva z oblak.**

V dosavadním díle **BOHUSLAVA BŘEZOVSKÉHO** stojí drama **Veliké město pražské** (1953) osamoceně, neboť Březovský jinak píše jen prózu. Nicméně jeho historická freska s ústřední postavou revolučního kazatele Jana Želivského je jedním z mála dramat, které se v posledních patnácti letech inspirovaly dějinami našeho národa. Cenný je autorův třídní pohled na zobrazované události a důkaz, že náboženství bylo jen vnějším výrazem touhy lidových mas odstranit zlořády církevní i světské.

Nejdůležitější díla: **Lidé v květnu** (román 1955), **Železný strop** (román 1959).

Pro úplnost je třeba uvést ještě tyto autory a jejich dramata:

LADISLAV BUBLÍK — Rozkaz (1947), dramatizace románu Vl. Pazourka Ústup z Hranice, **Velká tavba** (spoluautor Milan Fiala, 1949), hra s námětem výstavby páté vysoké pece v Třinci. V této, jinak málo zdařilé práci, poprvé do soudobého dramatu vstupuje postava stranického funkcionáře, aby vyjádřila vedoucí úlohu KSČ při budování základů socialismu. **Perpetuum mobile** (1949), **Horoucí láska** (1955) — těží námětově z boje železničářů v roce 1920 proti přepravě francouzského válečného materiálu pro polskou reakční kliku Pilsudského.

FRANTIŠEK BULÁNEK — Muž v revoluci (1946) s námětem květnového povstání, **Malovaný lis** (1955) s postavou mladého Františka Palackého.

KAREL BENÍŠKO: Arabská devítka (1946), **Milión Danielů** (1948), **Přihodilo se v městě Sionu** (1949). Beníško napsal také několik her rozhlasových.

MALÉ JEN NÁZVEM

Mnohé naše soubory odmítají nacvičovat aktuální estrády, kabaretní pásma atd., pro kterážto programy jsme vynalezli název malé formy. Důvody bývají různé, ať již nedostatek vhodných textů, nebo malá sebedůvěra před konkurencí profesionálních estrád nebo fakt, že pečlivé sestavení a nastudování celovečerního estrádního programu je rozhodně větší forma práce, než nacvičení některé veselohry nebo frašky.

V uplynulých týdnech jsem viděl celovečerní estrádu souboru „Kneifzange" pohraniční stráže NDR, který uspořádal v Plzeňském kraji několik vystoupení na pozvání Svazu protifašistických bojovníků. Vystoupil i v Heřmanově Huti, kde žije německá menšina, jejíž příslušníci většinou pracují v místní sklárně. Byla to dobrá a působivá estráda, umělecká, aktuální, politicky úderná a přitom zábavná. Skeči, politickou satirou, vážným číslem i parodií kritizují nedostatky, společné naší i Německé demokratické republice a divákovi nejednou zmrzne smích na rtech a začnou se mu svírat pěsti, když mu program připomene, co se odehrává za jednou částí našich západních hranic v Německé spolkové republice.

Poučná pro nás byla i práce výtvarníka. Na tmavé pozadí umístil kulisové plátno s náznaky například dveří, oken, vodovodu, žalářních mříží. Tyto náznakové kulisy byly na jednom konci opatřeny oůvky, takže je stačilo jen přehazovat, což umožnilo proměnu za 30 vteřin. Proměn bylo přes 30 — a plynulý spád večera nenarušily. Při všech scénkách se uplatnil vlastní hudební doprovod. Závěrečná Ježkova píseň „Svět patří nám", zazpívaná souborem česky, vyzněla jako projev přátelství mezi našimi národy a odhodlání bojovat společně proti fašismu a revanšismu.

BOHUŠ CIRNFUS

O JEDNÉ VESNICI

a jejích ochotnících

Kulisu ještě trochu dopředu... tak... a už bude spokojen i režisér Hotovec (na rampě)

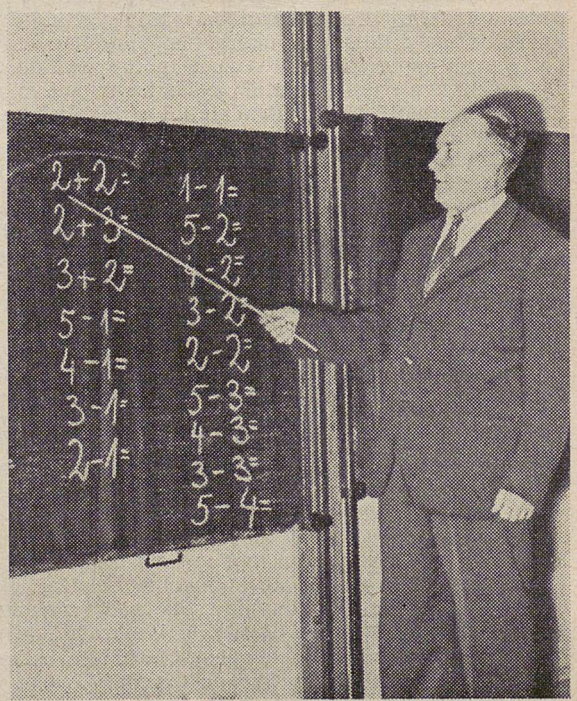
Jsou soubory, které hýčkáme svou pozorností na přehlídkách i v tisku. Těch je pár. A pak je dlouhá řada tisíce vesnických souborů, jejichž jméno snad nikdy nepronikne na veřejnost a přece naprosto samozřejmě vykonávají užitečnou kulturní práci a jsou pro své obecenstvo často jedinou divadelní scénou, kterou lze spatřit.

Za svým souborem nepůjdu daleko. Je ze vsi Vilémovice, vzdálené od Ledče nad Sázavou několik kilometrů. V posledním roce se v soutěži dostal do B skupiny. Předtím byla jeho činnost spíše živelná než pravidelná a vyrovnaná. Rozvinutí práce bránily i nevhodné prostory sálu místního hostince. Přemýšlelo se o lepší náhradě — a nepřemýšlelo se dlouho. Středem zájmu celé vesnice se brzy stal malý, zvolna chátrající venkovský zámeček. Sloužil zatím jako skladiště starého haraburdí... a byl chráněn státní památkovou péčí. Tak dlouho se chodilo po úřadech, až byl konečně vyžádán souhlas k adaptacím. Stavělo se a opravovalo brigádnicky a začínalo se se skromňoučkým kapitálkem, získaným z ochotnických zájezdů do okolních vesnic. Stovky odpracovaných brigádnických hodin byly nakonec tou nejlepší přímluvou, která pohnula příslušné činitele na ONV v Ledči a na Krajském vlastivědném ústavu v Jihlavě k přidělení dalších pomocných prostředků. Od 1. března 1958 do podzimu 1959 bylo odpracováno přes 8200 neplacených brigádnických hodin a stovkový podíl na nich mají ochotníci a členové místního národního výboru Prášek, Hotovec, Těšínský, Váňa, ředitel školy B. Čuba a jiní a jiní, také svazák J. Tvrdík a vedle mladých soudruzi Stejskal a Bíza, kterým pomalu táhne na sedmý křížek. Ženy také přidaly pár desítek hodin.

Společná práce stmelila divadelníky v opravdový kolektiv. Nevyskytují se tu třenice mezi mladými a starými, tak časté u jiných souborů. „Jen ať si zahrají především mladí", říká truhlářský dělník Prášek, který je vedle režiséra Hotovce duší a hnací silou souboru. „My jim svá místa rádi postoupíme, jen když najdou k divadlu dost lásky, nadšení a obětavosti. My s Arnoštem Hotovcem budeme třeba jen stavět kulisy."

Hlavní iniciátor přestavby zámečku — Jaroslav Prášek, truhlářský dělník

Bohumil Čuba ve škole napovídání zakazuje, ale jinak je prý výborný napověda souboru

Přesvědčil jsem se několikrát jako člen okresní poroty, že nejčastější závadou vesnických souborů je nepozornost k jevištní řeči i prohřešky proti češtině. Vytknete-li to souboru, přijímá tuto kritiku dokonce zarputileji než výtky k hereckému ztvárnění postavy. Arnošt Hotovec je však vzácnou výjimkou mezi vesnickými režiséry. Nedostatky v jevištní řeči nepromíjí a dosahuje rozhodně většího úspěchu, než může dobýt porota, která vidí soubor jednou do roka.

V době vesnické divadelní sezóny, která začíná po podzimních polních pracích v listopadu a končí na jaře v dubnu a květnu, zkouší se ve Vilémovicích pravidelně třikrát týdně. Nacvičí se zpravidla tři hry, z nichž jedna je určena dětem. Dramaturgie souboru je zatím dnešku ještě vzdálena. Uvádí se většinou klasika nebo stará česká veselohra, hrál se Klicpera, Každý něco pro vlast, Jiráskova Lucerna, Štechovo Třetí zvonění a Molièrův Chudák manžel. Soubor by si měl více všímat současných problémů — konečně, co nejdříve je bude muset vesnice sama řešit. Otázka slučování malých zemědělských družstev se objeví brzy i ve Vilémovicích a není možné, aby vesnické divadlo podřimovalo na okraji problémů nebo dokonce v závětří se starými, byť úctyhodnými autory.

Ve své vnitřní organizaci je soubor neobyčejně pružný a podnikavý. Chce se sloučit s ochotnickým souborem z ne-

Vlasta Hovorková je krmičkou vepřů. Na divadle hraje nejraději babičky, i když na ně v civilu nevypadá

Zámeček, o který se bojovalo (na úřadech)

Prášek s Hotovcem a spotřebovali na ni 15 kg klihu) a teď právě je na programu magnetofon.

Souboru si v obci váží a místní národní výbor ho plně podporuje. Škoda jen, že stejný zájem mu nevěnuje místní zemědělské družstvo; vždyť řada jeho členů je aktivními ochotníky! Rozhodně by příště nemělo družstvo zapomenout na ochotnický soubor, až se bude zase uvažovat, co s kulturním fondem. (V roce 1958 zapomnělo dokonale.)

Ochotníci jsou spjati úzce se životem vesnice. Z jejich podnětu byla 19. listopadu 1959 založena tělovýchovná jednota. Na tělocvičné zařízení věnoval národní výbor 1000 Kčs z doplňkového rozpočtu.

Hodně práce bylo už vykonáno, hodně je jí ještě před souborem. Dokončují se úpravy zámečku, v jedné místnosti se zřizuje čítárna, obnovuje se zámecký parčík s tisíciletým tisem, nejstarším stromem Jihlavského kraje. A až všechny tyto úkoly budou splněny, vilémovičtí ochotníci si vymyslí další. Mají podivuhodnou vlastnost — nedovedou zahálet.

EDUARD DOUBEK

dalekého Pavlova co nejdříve. Pak se jistě v nedaleké perspektivě objeví i náročnější hry, na které zatím nestačil počet herců. Finanční prostředky souboru jsou bedlivě střeženy pokladníkem Váňou. Ani koruna se neutratí zbytečně, všechny pracně vydělané peníze se zase vracejí do zařízení jeviště a sálu. Jako každý pokladník ochotnického souboru bručí Váňa na režiséra, že při nákupech pro soubor v Praze může jednou také, až už nebudou hotové peníze, vystavit úpis na Práškovu záhumenkovou krávu. Bručí, ale doopravdy to nemyslí, protože vidí jako každý, co se všechno už za ty peníze nakoupilo. Jeviště má krásné světelné zařízení, v sále je rozhlasová ústředna, v zákulisí je už dost kulis (krásnou kašírovanou lípu vyrobili

Když se hrál Klicpera, Každý něco pro vlast...

Abeceda ochotnického herce

PROČ TAKHLE NE?

Vybrali jsme z fotografií, které jsou často zasílány naší redakci, náhodně několik snímků masek, které mají jistě mnoho bratříčků v archivech a albech ochotnických souborů. Nezveřejňujeme je samozřejmě proto, abychom zesměšňovali představitele, nýbrž proto, abychom pomohli rozborem chyb odstranit technické nedostatky, abychom pomohli zlepšit ochotnickou práci na tomto poli.

Hlavním charakterizačním prostředkem jsou vlásenkářské materiály, vlásenky, vousy apod. V průběhu přednášek, které dělám pro řady osvětových domů, jsem zjistil, že vlásenkářský materiál, který se ve většině souborů používá, je technicky zastaralý, věkem i vzhledem. Například plátěná čela u vlásenek, která se tak těžko zakrývají líčidlem, stále ještě hrají. Vousy, které jsou vytvořeny na plátně nebo na silném tylu, působí rovněž tak nepřirozeně. Je sice pravda, že takto zpracovaný materiál vydrží a přečká věky, ovšem také celé věky poškozuje umělecký obraz.

PÍŠE RUDOLF KUREL

1

Vezměme vlásenku na snímku č. 1. Je to úplně současný typ postavy. Vidíte druh vlásenky, která svým obrysem růstu vlasů na čele i na krku, úpravou účesu ondulačním železem a samozřejmě i zpracováním plátěného čela zřetelně odporuje úpravě hlavy současného člověka i moderní vlásenkářské technice.

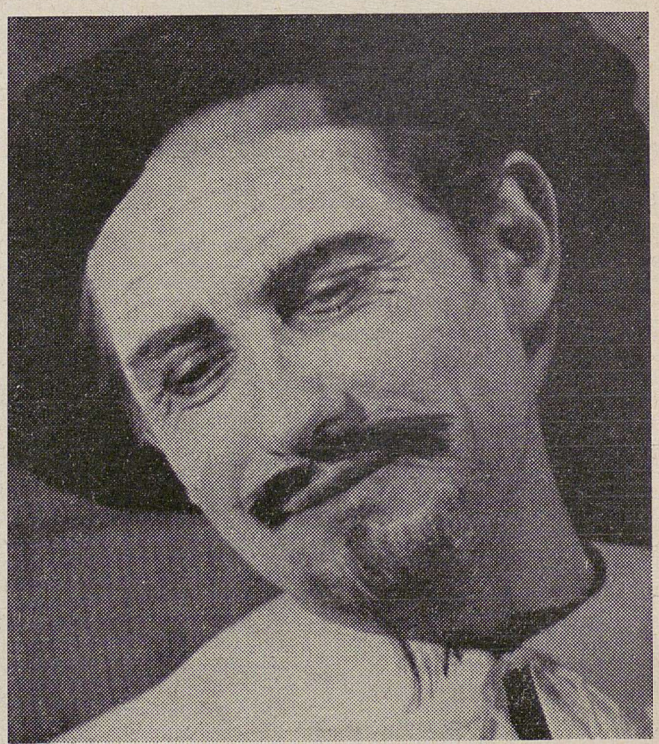
Stálo by mnohdy za úvahu, zda je nutné do současných her používat vlásenky, když není možnost zajistit takovou, která by doslova nahradila, změnila naprosto *nenápadně* vlastní vlasy. Možná, že by stačila změna účesu, přišedivění nebo rozcuchání vlastních vlasů. Namítne se, že tato postava má mít rezavý vlas. Tady je opět třeba zvážit, zda nebude vzhledem k daným možnostem prospěšnější to „zrzavý" vypustit.

Snímek č. 2 nám přináší do diskuse provedení vousů. Vousy jsou totiž v masce tím největším, nejsilnějším charakterizačním prostředkem v současných i v historických hrách. Jsou nalepeny zpravidla na *tváři,* touto tváří herec hraje a do této tváře se také divák po celé představení dívá. Soudobá vlásenkářská technika odmítá tento způsob provedení vousů, kdy je třeba zkoumat, zda jde o vousy ze žíní, liščí kůže či kůry stromové. Vousy, které jsou prolepené lepidlem a tvoří tak celistvou „podešev", nejenže špatně vypadají, ale svírají tvář tak pevně, že jen „hazardér" si dovolí mluvit na jevišti otevřenými ústy.

Jak mají tedy tyto vlásenkářské doplňky vypadat? Musí naprosto nenápadně nahradit normální rostlý vous, musí být absolutně čisté, lehké, ve svém provedení jemné, jejich podkladový textil musí po nalepení přilnout a barevně i strukturou splynout s pokožkou, musí být téměř vždy ve svém kraji světlejší než vlasy a po nalepení musí podržet plastický profil. Pořizovací náklady jsou na rozdíl od vlásenek velice nízké, takže jsou i v dokonalém provedení dostupné.

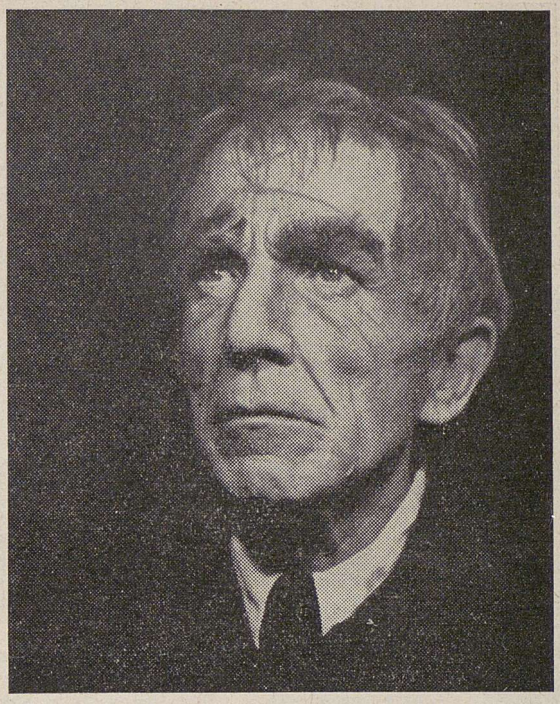
Divadelní „masky" prováděné líčidly nám přinášejí další snímky. Snímek č. 1 i snímek č. 3 ukazují špatné metody líčení obočí. Jde opět o současné lidi. První snímek uka-

2

3

4

zuje zbytečně nerealisticky tmavě vyčárkované obočí a ještě zvednuté. Mnohem přirozeněji by samozřejmě vyšlo (vzhledem k tomu, že jde o světlý vlas) obočí světlé, shodné s vlasem, při zachování vlastního tvaru. Snímek č. 3 ukazuje obočí provedené stylizovaně, podle starých „receptů" (patrně jde o intrikána!). Opět mělo být zachováno vlastní obočí, mírně přitmavené.

Líčení „vrásek" u starých postav způsobuje jen to, že tvář je buď počmáraná nebo ušpiněná. Na snímku č. 4 je jasné, že starší představitel má výborně řezanou, plastickou tvář, která má již v sobě zafixovány všechny rysy stárnutí. A přesto tvůrce této masky si neodpustil, aby stylizovaně neobtáhl přirozené vrásky. Máme-li úkol líčit starého představitele na starou postavu, je zbytečné „neuměle" zesilovat vrásky. Vrásky na snímku č. 3 jsou kresleny schematicky, mechanicky přeneseny z „receptu" na tvář. Vrásky pod okem i od chřípí nosu směrem dolů jsou úplně *mimo* vlastní vrásku, což je základní chyba. Vrásky jsou dále provedeny jako čáry, nikoliv tak, jak ve skutečnosti vypadají, tj. jako nepravidelný, nerovný, nestejně hluboký, úzký, ostrý stín.

Co vrásky v podstatě jsou? Jsou to úzké záhyby uvolněné pokožky mezi drobnými svíracími svaly. Z toho plyne, že když je nutné vrásky zaznamenat líčidlem, zesílit, musíme si je ve tváři objevit právě pohybem svalstva. Kolem očí se objeví při smíchu, od kořene nosu do čela svraštěním obočí atp. Na statické tváři jich neobjevíme dostatečné množství, je třeba rozhýbat mimické svalstvo.

Moderní technika práce na masce starého typu počítá více se zesílením plastiky celých ploch a větších detailů, nikoliv drobnokresebných vrásek kolem očí a napříč čelem. Stínem se zesilují všechny prohlubně ve tváři a světlem vrcholky svalů, kostí a vypouklin, přičemž pro práci na vráskách zbývají jen základní vrásky, ty nejhlubší a nejvýraznější, které probíhají středem obličeje, kolem nosu, mezi obočím, v koutcích úst.

Na snímku č. 3 je ještě poučný způsob našedivění vlasů. Vlas je nepřirozeně přesycen bělobou, která vytvořila doslova bílé skvrny. I toto prošedivění musí mít svůj realistický, přirozený výraz. Tady bylo třeba okraje běloby rozetřít a vlasy důkladně pročesat, popřípadě prokartáčovat. Takové chyby poškozují ochotnickou práci na jevišti, a to naprosto zbytečně. Je už mnohokráte ověřeno, že při líčení platí: méně znamená více!

Konec špatné tradice?

Ve srovnání s našimi poměry je jistým překvapením, že časopis profesionálních sovětských divadelních umělců „Těatr" věnuje nemalou pozornost ochotníkům. A je neméně pozoruhodné, jaké kvality v lidové tvořivosti nachází. V létě minulého roku hostovaly v Moskvě ochotnické divadelní soubory. Vzrušené myšlenky a úvahy, věnované v 11. čísle časopisu ochotníkům, jsou také výsledkem těchto pohostinských her.

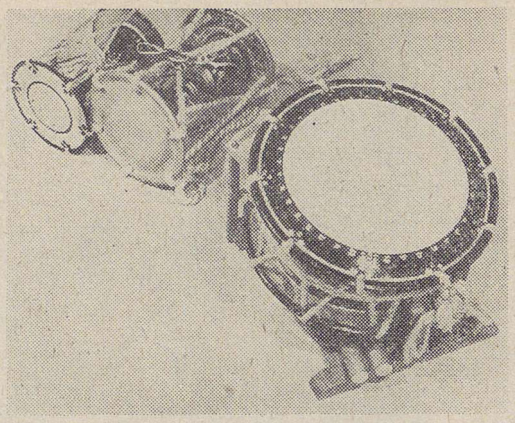
Autoři článků píší o značném zvýšení úrovně divadelních souborů. Ochotníci podle nich mají ve srovnání s profesionálními divadly své přednosti — jakkoli málo se o nich uvažuje: jsou iniciativní a odvážní v dramaturgii, jsou bezprostřední v hereckém výkonu, navazují živý kontakt s nejrůznějším obecenstvem a hlavně nejsou nakaženi vleklou chorobou profesionálů: — „melouchařením". Mezi ochotníky přicházejí lidé, kteří skutečně, bezelstně a nezištně milují umění, opravdoví snílkové, kteří možná od mládí touží zahrát na jevišti milovanou postavu. Věnují se divadlu po celodenní práci, která je jejich vlastním zaměstnáním. A právě toto spojení se životem způsobuje, že ochotníci často velmi samostatně a svérázně pojímají role a hry svého repertoáru. **Autoři článků v 11. čísle Těatru prohlašují, že řada sovětských ochotnických souborů chápe a splňuje výchovnou úlohu divadelního umění značně hlouběji a lépe než některá divadla profesionální.**

Je velmi sympatické, že recenzenti ochotnických představení nepíší povýšeně a s pocitem nadřazených profesionálů, nýbrž hovoří vážně a zásadně o ztvárnění tak složitých rolí jako Jegor Bulyčov nebo Komisařka ve Višněvského Optimistické tragédii aj. Tradiční výklad známých hrdinů bývá někdy ochotníky zajímavě a neočekávaně obohacen. Tak například člen divadelního souboru Automobilového závodu v Gorkém, technolog V. Rubinskij, zdůrazňuje v Bulyčovovi úsilí poznat pravdu v lidech. Rubinskému není v této postavě hlavní tragédie člověka, jenž se „narodil v cizí ulici" — jeho Bulyčov se neskrývá před lidmi, ale vyhledává s nimi setkání, protože chce poznat nejpravdivější pravdu o životě.

Jemný rozbor psychologické hloubky výkonu ochotnických herců není na stránkách sovětského Těatru běžný a je proto radostným faktem. Zdá se, že tradice povýšeného vztahu k ochotnické práci tu končí. Věříme, že po prvních vlaštovkách budou následovat mnohé další — očekávejme teoretická zobecnění umělecké specifiky ochotnického divadla, která by přispěla k vyjasnění úkolů také našeho ochotnického hnutí.

Toňa Luchněvová

JAPONSKÉ LIDOVÉ DIVADLO

Hudební nástroje, jichž používá nezbytná scénická hudba

VLASTA HILSKÁ

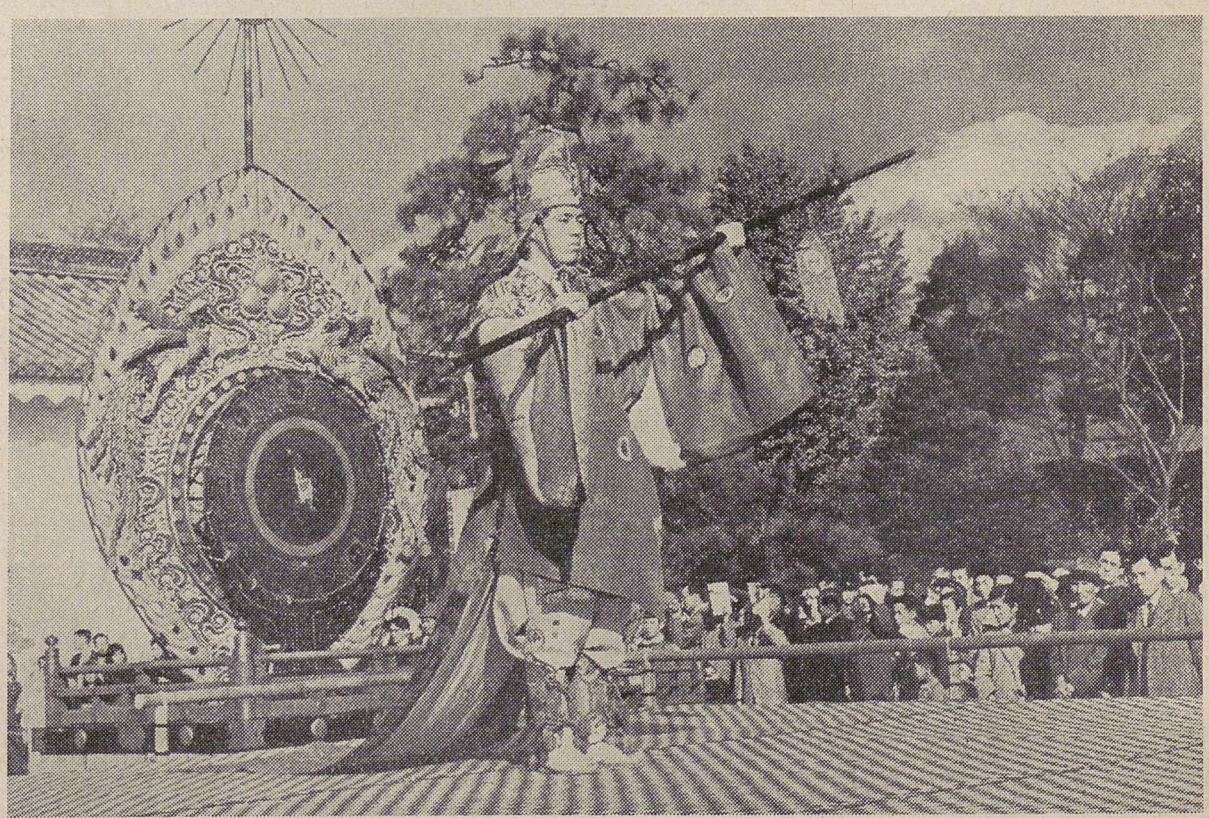
V moderním sále Hibija v Tókju, který není divadlem, šest tisíc diváků z nejrůznějších vrstev pozorně naslouchá veršovanému dramatu doprovázenému hudbou, které se nazývá Žena jeřáb. Je to pohádka o dívce zakleté v ptáka jeřába a vysvobozené vesnickým chlapcem, lidovým hrdinou. Dívka za odměnu mu tká krásné látky z jeřábích per, které se draho platí. Mladík sveden špatnými druhy začne toužit ještě po větším zisku a přepychovém životě. Dívka zklamaná, jak se změnila jeho povaha, ho opustí navždy.

Je to starodávný námět, ale podán velmi svěže, novou divadelní formou, která prozatím splňuje vše, co Japonci od divadla požadují. Aby bylo realistické a přitom poetické a aby bylo spojeno s tancem nebo aspoň s hudbou. Evropské drama s úsilím řešit problémy, v němž je hlavním dramatický text, zdá se Japoncům příliš střízlivé a bezbarvé. Japonské divadlo klasické vždy bylo spojeno s tancem a hudbou a herec v něm hrál hlavní roli. Hra sama o sobě byla vedlejší a právě tak výprava. Herec musel hrát celým tělem, byl tanečníkem i akrobatem a také mimem. Bez hudby — šamisen, trojstrunné kytary, flétny, bubnů, klapaček si nikdo neuměl divadlo představit. Hudba uváděla do nálady a stejně ji navozovala lyrika, která je důležitým prvkem ve hrách realistických.

To je stará tradice a z té vyšel nadaný dramatik Džundži Kinošita, když začal po druhé světové válce v Japonsku vytvářet nové divadlo, které by působilo na masy lidu. Vytvořil celou řadu her s pohádkovými a legendárními náměty z japonského folklóru. Říká se tomu „minwa", divadlo lidových zkazek. Má určité shodné rysy s poetickým divadlem E. F. Buriana, s jeho Lidovou suitou nebo Vojnou.

Pohádky, v nichž je vyjádřena touha po spravedlnosti, zápas mezi dobrem a zlem, jsou srozumitelné všem vrstvám bez rozdílu politického přesvědčení a mohou sehrát důležitou roli osvícenskou, v uvědomování lidu o společenských silách, třídním složení společnosti apod. To má velký význam za nynější situace v Japonsku, kdy se podporuje jednotná fronta v kultuře. A kromě toho divadlo lidových zkazek je moderní, protože se pokouší vytvořit nový přirozený jevištní dialog, oproštěný od přehnaných, nepřirozených výrazů a zpěvně recitovaného přednesu, jak to bylo obvyklé v klasickém divadle. Za divadlem lidových zkazek stojí „Společnost jeviště", k níž patří nadaní mladí herci, uctívající učení Stanislavského.

Divadelní život v Japonsku je velmi pestrý. V Tókju nebo jiných větších městech můžete zhlédnout Tři sestry, Svatou Janu, Obchodníka s deštěm, Pohled z mostu nebo Shakespearovy hry, nejrůznější inscenace od klasického pojetí až k revuální operetě, jak ji předvádějí Takarazuka girls. Je to 2100 hereček, které hrají všechny mužské úlohy na oplátku za to, že v klasickém divadle všechny ženské úlohy hrají muži. Existuje tu klasické divadlo ve všech formách, jak byly vytvořeny po staletí. Veršované lyrické drama s hudbou a tancem, loutkové divadlo, doprovázené hudbou a recitací, a silně dekorativní divadlo kabuki, syntetické divadlo, spojující v jeden celek drama, hudbu a tanec. Ale hry klasického divadla jsou nelogické a nesrozumitelné — anachronismus k současnému modernímu životu Japonska. Oficiální klasické divadlo živoří, ztratilo po druhé světové válce obecenstvo, organizačně má dosud feudální ráz a přitom je úplně podřízeno komerčním společnostem, orientovaným jen na zisk. Nemá prozatím možnost uměleckého rozvoje a ztrácí herecký dorost,

který nachází lepší uplatnění ve filmu, rozhlase a televizi.

A pak je v Japonsku divadlo moderní, vytvořené pod západním vlivem, které uvádí evropské hry nebo rozvíjí složitou problematiku současného japonského života.

Divadlo po válce sehrálo velkou roli v revolučním hnutí. Byly vytvořeny demokratické kolektivy divadelní; v roce 1951 Džinmin engeki šudan „Lidový divadelní kolektiv", v němž je organizováno deset největších divadel v čele s „Pokrokovým divadlem" Zenšinza, jež vede vynikající herec Ganemon Nakamura a které se pokouší o vytvoření realistického divadla národního. Upravuje klasické hry, aby byly srozumitelné lidu a aby byly v moderním duchu. Vybírá z nich ty, které mají nějaký vztah k současnosti, v nichž je obsažen protest proti feudálnímu řádu, podobně jako se to děje v čínském divadle. Pro celé moderní, pokrokové japonské divadlo se staly evangeliem umělecké metody Stanislavského, aby herec prožil, procítil svou roli a ztvárnil ji realisticky. Je zajímavé, že Stanislavský má takový vliv v Japonsku, v němž po staletí herecké umění bylo projevem stylizovaným.

Po válce nastává rovněž velký rozmach ochotnického divadla. V roce 1946 bylo soustředěno 150 skupin v Tokijské nezávislé radě divadelních skupin, již podporují profesionální herci. Ochotnické divadlo se rozvinulo ve třech formách. Divadlo dělnické, vesnické, mládeže a studentů. Dělnické divadlo vzniklo při závodech jako součást kulturního hnutí v letech 1946—49. Zpočátku mělo vysloveně politický ráz, předvádělo stávky a jejich vítězství, nyní je spíše črtou ze života v závodech o poměru jednotlivce ke kolektivu, k práci apod. Džundži Kinošita, autor lidových zkazek, je ve spojení s dělnickými divadelními soubory a napsal ve spolupráci s nimi rozhlasovou hru Čtyři roční doby v přádelně. Vesnické divadlo v poválečném rozvratu mělo dosti pochybný ráz. Byly oblíbeny hry, které líčily dobrodružství různých ničemů, chuligánů, nebo to byly někdy vulgární písně a tance. Nyní tyto hry zmizely a rozvinulo se divadlo realistické s politickým obsahem, například hry o rolnických povstáních, o volební korupci, zemědělské reformě apod. Jiným typem jsou hry romantické, které čerpají látku z místních legend a příběhů. Divadlo mládeže má rovněž od roku 1951 svou organizaci. Studentské divadlo je organizováno při universitách a kolejích. Studenti pěstují klasické drama, evropské hry a experimentální divadlo (à la pražské scénky Semafor nebo Na Zábradlí). Rozvoj ochotnického divadla je podporován každoročními soutěžemi dramatickými, které se konají v Tókju a do nichž jednotlivé prefektury vysílají své soubory.

Feudální absolutistická kulturní politika pozdržela vývoj japonského divadla, ale nyní se rodí nové divadlo v těžkých podmínkách. Hraje se improvizovaně ve veřejných sálech bez jevištního zařízení, bez divadelních budov, které nemají ani profesionální divadla. Divadlo je vysoce zdaněno, ale přesto v žádné době předtím nebyl v Japonsku tak prudký vzestup divadelního života jako dnes.

ZÁBĚR ZE HRY HOSEIDŽI ZACHYCUJE V POPŘEDÍ VYNIKAJÍCÍHO HERCE NAKAMURU (dole)
SLAVNÝ HEREC BAIKO V ŽENSKÉ ROLI (vpravo)
ZAHAJUJE SE KLASICKÝ TANEC BUGAKU (na str. 38 dole)

MALÁ VZPOMÍNKA NA VELKÉHO ČLOVĚKA

„V rozmluvě se spolupracovníkem časopisu Film a divadlo prohlásil František Tröster, že se cítí být žákem Viktora Šulce... jednoho z nejlepších českých režisérů. Jednoho z nejlepších — a neprávem zapomínaných."

(M. M. Dedinský — Divadelní noviny č. 20 z 15. 4. 1959)

Viktor Šulc, umělecký vedoucí činohry Národního divadla v Bratislavě před druhou světovou válkou, jeden z největších našich režisérů, byl v lednu roku 1942, v době heydrichiády, zařazen do transportu AAK318 s určením na východ a dne 12. června 1942 dal o sobě poslední zprávu, že žije.

Vídal jsem ho často na cestě z nádraží, když se vracel do svých rodných Úval, k návštěvě rodičů anebo i na kratší odpočinek. Kabát přes ruku, klobouk v týle, kravata na půl žerdi, po kapsách plno novin a časopisů. Vysoká, rozložitá postava, rychlý, kolébavý krok, hlava vzhůru. — Na pozdrav vždy odpovídal s úsměvem dobrého člověka a širokým, rozmáchlým gestem. Tak jsem ho viděl po prvé asi tak před třiceti lety. Bydlel v jednopatrovém domě s velkou zahradou na úvalském náměstí, kde jeho rodiče měli obchod se smíšeným zbožím. Jeho otec, který byl současně zástupcem nějaké pojišťovny, chtěl mít ze syna obchodníka většího stylu, a proto po vyučení obchodním příručím ho poslal na obchodní školu do Hamburku. Syn se však nevyvedl a místo aby studoval vědy obchodní, zaměnil Hamburk za Berlín a později Vídeň a proti vůli otce i bez jeho vědomí dezertoval k divadlu. Tak mne informovali o něm jeho sousedé. Až můj otec mi řekl, kdo je to vlastně Viktor Šulc. Přešly roky, ve kterých jsme se vždy s úsměvem potkávali, Viktor pochoval otce, později i matku a do Úval jezdil stále řidčeji. A přišly i roky pro nás nejbolestivější — roky nacistické okupace. A tu jsem zase jednou Šulce v Úvalech potkal. Šel sám, se žlutou hvězdou na kabátě. Přistoupil jsem k němu, představil se a zeptal se ho, možná že dost nevhodně, jak se mu daří a zda něco nepotřebuje. Šulc se zarazil a zřejmě uvažoval. V tu chvíli jsem si připomněl, jak rád měl společnost, co divadelních přátel ho v Úvalech navštěvovalo a jak mu nyní musí být v této nucené opuštěnosti. Nesměl se nyní s nikým stýkat a po soumraku vycházet na ulici. Vyšli jsme oba mlčky z náměstí, kolem škol, a zaměřili ven z obce do luk. Po chvíli začal oboustranně rozpačitý rozhovor. Šulc mě oťukával. Od počasí jsme pomalu přecházeli k užitečnějšímu rozhovoru. Začal jsem přímo o kultuře, divadlu, a skončili jsme u politiky. Šulc mi zřejmě čím dál tím více důvěřoval a byl sdílnější. Když jsme se loučili, pozval mě k sobě.

A tak začaly naše besedy o divadle, na něž nemohu zapomenout. Šulc byl hotová encyklopedie. Živě se zajímal o vše a otevřeně říkal své názory. Později chodil i do mé rodiny. Šel před soumrakem jako na procházku a zůstal u nás až do doby, kdy v zatemnělých ulicích bylo již prázdno. Jednou v zimě, cestou k nám, probořil se sněhem do stružky plné vody a pak si sušil boty a ponožky u našich kamen a popíjel horký šípkový čaj. Nevím, co ho více rozehřálo, zda ten čaj, či jeho vzpomínky na Reinhardta a Jessnera, o kterém mluvil se zvláštním obdivem. Jeho výklady o německém expresionismu, Vachtangovovi, Tairovovi a vzpomínky na jeho bratislavská léta byly skvělou ukázkou Šulce — historika a pedagoga, jak ho snad naše divadelnictví nemělo příležitost poznat.

Jednou jsem se mu svěřil, že bych rád znal jeho názor na inscenaci divadelní hry, kterou jsem studoval s místními ochotníky. Měli jsme potíže se scénou, protože tehdy ještě v Úvalech nebyl dnešní kulturní dům s velkým jevištěm a tak jsme hráli v soukromém hostinci na malém jevišťátku. Stáli jsme tehdy se Šulcem u jeho domu na dvoře. Šulc sebral se země ostrý kámen a začal rychle na omítce domu kreslit půdorys scény a navrhoval základní materiál (byl to tehdy rákos — ne kov) pro celkovou symboliku prostředí.

Hrozně rád by byl přišel večer mezi nás na divadelní zkoušku. Nechtěl jsem však, aby tolik riskoval. Ten večer jsem pak v temném sále uviděl vzadu u sloupu ochozu postavu, jak sleduje naši práci na jevišti. Věděl jsem, kdo tam stojí. Když jsme zkoušku končili, postava už tam nebyla. Druhý den mi pak Šulc říkal své připomínky a další rady. Šulc bez divadla nemohl žít.

Jednou mi bylo divné, že jsem Šulce již nějaký ten den neviděl. Obával jsem se, že stůně — nebo snad ještě něčeho horšího. Bylo to v době heydrichiády. Teď už jsem k němu chodit nemohl, protože nacisté ho vystěhovali z jeho domu a přidělili mu jednu komůrku na statku, který spravoval český kolaborant. V těch dnech Viktora Šulce zařadili do transportu s cílem na východ. A od té doby jsem ho už nikdy nespatřil. Ještě v Terezíně prý režíroval, ale to vím již jen z pozdějšího vyprávění, a tak končí má malá vzpomínka na velikého člověka a komunistu Viktora Šulce. Snad by stálo za to, aby někdo sledoval jeho další cestu, která tragicky končí v gestapáckých mučírnách. Velikost jeho díla si toho plně zasluhuje.

ADA MORÁVEK

L I D S T V O

HRAVÝ EGYPT

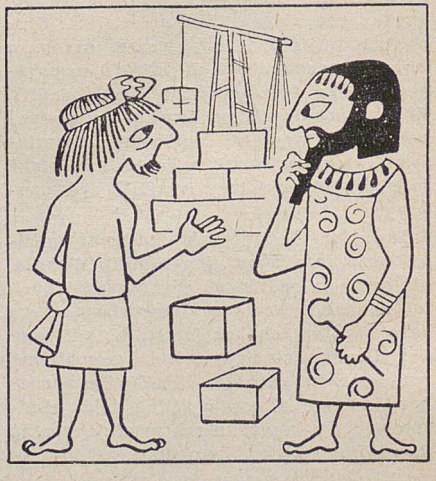
Tak, a odsud máte v textu škrtat!

Tuhle roli vám hrát nebudu — vždyť mám být v posledním jednání rozčtvrcena!

Kdy už budou ty dekorace? — Ještě tak 250 let a můžete dělat generálku.

Dilia

V posledním článku, zabývajícím se v Ochotnickém divadle dětskými a mládežnickými hrami, vydávanými v Čs. divadelním a literárním jednatelství, jsme mohli při všech výhradách ke kvalitě posuzovaných textů konstatovat, že v jarní a letní produkci DILIA potěšitelně vzrostl počet titulů ze současného života našich dětí a mládeže. To hromádka textů, vydaných zde v dalším období, poskytuje obraz daleko méně utěšený. Nechceme vytýkat DILIA ani tak malý počet her ze současnosti, když víme dobře, jak hluboká krize panuje právě v této tematické oblasti, jako spíše nízkou náročnost, uplatňovanou na vydávané texty. Publikování her tak nízké kvality, jako je například Přibylova „Zahrada víl", Šimkův „Elixír života" a nakonec i Babkův „Zelený mužíček", nemůže přece prospět ani divadlům či souborům, ani autorům a v neposlední řadě ani dobré pověsti a autoritě Čs. divadelního a literárního jednatelství.

ZAHRADA VÍL je pohádková hra s prostinkým, až primitivním příběhem, jehož hrdina Jeník se svými společníky, hadačem a studentem, vysvobodí princeznu Krasavu z moci zlého čaroděje, aby si vysloužili poznání, že jenom vlastní prací mohou získat skutečné štěstí. Chudičký příběh se rozvíjí bez vtipu a nápadu s pomocí prastarých, neuměle obměněných situací, toporný dialog je notně prošpikován řadou mravních naučení a o vytvoření poetické nálady se tu snaží neumělé veršovánky, které svádějí nerovný boj s rytmem a rýmem. Jenom pro ilustraci jednu namátkou volenou ukázku: „Zas jedna noc už uplyne, / noc, která trestá nevinně, / a nevrací se setra má, / naděje naše zlomená. / Proč usmíváš se, měsíci? / Proč hvězdy zase vstaly, / když já mám smutek na líci / a srdce tolik bolí?"

Se stejnými pocity jsme odkládali Šimkův ELIXÍR ŽIVOTA, podle podtitulu „skoropohádkovou" hru pro děti ve třech dějstvích. Ani tady nestačila autorova fantazie na to, aby vytvořila únosnou a dosti bohatou fabuli. A tak autor natahuje svůj skrovničký příběh jak se dá a do únavy rozvádí okrajové a nic neříkající situace jen proto, aby docílil oněch kýžených šedesáti stránek. Hrdinou jeho hry je jakýsi lékař-samouk, takový o něco ušlechtilejší Mikulášek, který se vlastní pílí a přičiněním domohl samostatné lékařské praxe a nyní léčí chudé zdarma a bohaté za peníze. Lidé se domnívají, že má zázračnou moc — a on ji patrně také má, protože jeho lektvary dokáží rozpustit chamtivého a po omlazení toužícího hraběte tak dokonale, že po něm nezbude ani vlásek. Marně jsem přemýšlela o tom, jakou morálku obsahuje tento dosti nesmyslný příběh, pro jaké hodnoty byl zveřejněn tento nikomu nepotřebný text. Kdy už se konečně přestanou autoři čtvrté a páté kategorie domnívat, že pohádka je doménou pro jakýkoliv nesmysl a že pod kouzelným pohádkovým pláštěm se ukryje i naprosté neumění, a kdy už je konečně přestane DILIA v tomto bludu podporovat! Kolik usilovného pachtění je za každým takovým textem, kolik klopotného putování od verze k verzi, kolik připomínek nejrůznějších institucí i jednotlivců — a jak marná je celá tahle vyčerpávající činnost!

Rovněž Babkův ZELENÝ MUŽÍČEK patří k těm textům, které nelze při nejlepší vůli a snaze pokládat za přínos, i když v zájmu spravedlnosti je třeba říci, že Babkovi se na rozdíl od Přibyla a Šimka podařilo napsat aspoň poněkud mluvný dialog. Základním nedostatkem hry je chatrná motivace jednotlivých dějových faktů, popisná rozvleklost s patřičnou dávkou nezbytného mentorování a moralizování a značná nesoustředěnost příběhu, ve kterém chamtivý sedlák Krahulec prochází četnými zkouškami, aby nakonec dospěl k poznání, že v bohatství nespočívá pravé štěstí.

A tak za jediný přínos, pokud jde o pohádkové texty, lze pokládat Šafránkovu KREJČOVSKOU POHÁDKU aneb SEDM JEDNOU RANOU, kterou uvedlo v premiéře Divadlo Jiřího Wolkra. Šafránkova hra obměňuje a dotváří anekdotický příběh odvážného a chytrého krejčíka, který se vydá do světa a díky svému vtipu a obratnosti získá za ženu krásnou princeznu. „Krejčovská pohádka" má komediální švih a lehkost — její humor je ovšem značně intelektuální, dětskému divákovi málo pochopitelný, a komické prostředky, které autor volí k rozesmání dětského obecenstva, mají dost blízko k recesi.

Dále rozmnožila DILIA dvě adaptace oblíbených dětských knížek — Kästnerova „Emila a detektivy" v překladu Jana Procházky a Maškovu dramatizaci Řezáčovy povídky „Kluci, hurá za ním!".

Po EMILOVI A DETEKTIVECH jistě s chutí sáhnou ty soubory, jež hledají hry s velkým počtem dětských rolí. V postavách Emila a jeho berlínských kamarádů, kteří po napínavé honičce dopadnou dávno hledaného zločince, si zahraje málem celá třída — je ovšem třeba upozornit na to, aby role dospělých v této hře nebyly v žádném případě svěřovány dětským představitelům. Kästnerova hra má však pro soubory také celou řadu úskalí — je technicky značně náročná, vyžaduje časté a hlavně rychlé střídání dekorací a počítá s velkým komparsem. (A je to hra devisová!)

I v druhé dramatizaci, Maškově přepisu Řezáčovy povídky KLUCI, HURÁ ZA NÍM!, se točí příběh kolem honičky na zloděje. Hra má však velké úskalí: odehrává se v období první republiky, kterou znají děti pouze z vyprávění, takže je docela možné, že sociální motivace celého příběhu bude pro ně dosti vzdálená.

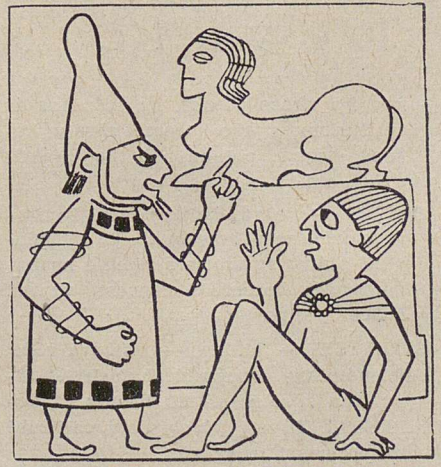
ZDENA JOSKOVÁ

A T H Á L I E

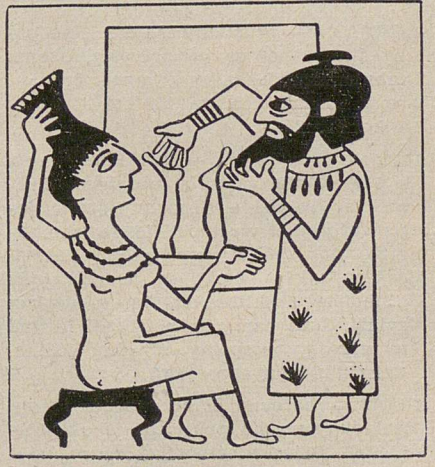
Pane Mas-tix, neměl byste konečně vynalézt to lepidlo na paruky?

Kdo na to přišel, že tahle ženská může napovídat?

Chtěl jakýsi autorský honorář, tak jsem ho hodil krokodýlům.

NA POMOC ochotnické scénografii

Scénografická práce na ochotnickém jevišti je stále ještě velkou bolestí. Jsou to především technické obtíže, špatné jevištní i finanční podmínky a hlavně nedostatek amatérských jevištních výtvarníků. Na nemoc má být lék. Je takový: Především stálé instruktáže profesionálních výtvarníků u ochotnických souborů, školení, vyhledávání nových lidí ve výtvarných kroužcích, literatura zabývající se scénováním, kostýmem, novými materiály atp. (až dosud máme takových děl málo), soustavná pomoc domů osvěty atd... Úkolů mnoho a dlouhodobých.

Abychom ale příliš nemluvili, nýbrž jednali — chceme vytvořit soustavu dálkového školení v časopise Ochotnické divadlo, jehož redakce pro tento úkol ustavila redakční kruh: V. Lepší, V. Pergler, J. Dušek, J. Žert a K. Šálek. Chceme názorně ukázat práci na jevištním návrhu, jeho realizaci od prvních krůčků až po dokončení inscenace. Bude záležet především na těch čtenářích, kteří mají o scénografickou práci zájem, aby sdělovali své připomínky redakci a my tak s nimi mohli ještě lépe spolupracovat.

Jako první hru jsme si vybrali Stehlíkovu „Mordovou rokli".

A hned se pustíme do práce. Režisér, dramaturg a výtvarník se sešli a začínají svou práci na představení.

1. **DRAMATURGOVA ÚVAHA:** Stehlíkova hra léty neztratila svoji údernost, třídnost, svoje hluboké cítění s člověkem. Je stále živá, přestože její tematika je z doby války. Její hrdinové jsou prostí vesničtí lidé, se všemi chybami i přednostmi. A téma boje proti fašismu, síly a zrady je aktuální dodnes.

2. **REŽISÉRŮV ZÁMĚR:** A právě tito lidé, chalupníci, řemeslníci a dělníci budou nositeli celé inscenace a nad nimi jako těžký mrak fašistický útlak. A hrdinství těchto lidí se bude srážet s usurpátorstvím agresorů i zradou majetné třídy. Ale žádný řinčivý patos, žádné drastické srážky, vše prosté a tím účinnější. A prostředí jakoby bylo v souzvuku s touto prostotou. Chtěl bych mít ve scéně výstižnou, funkční zkratku, úderný náznak. Tato scéna by měla také podtrhnout dramatičnost děje a současně svou prostotou být pozadím všeho dění.

3. **SLOVO MÁ VÝTVARNÍK** — Souhlasím s vámi, ale chtěl bych od scény ještě něco. Vedle vnitřního ideového záměru by měla být scéna i technicky funkční. Představoval bych si ji asi na dvou malých vozech, zešikmené nosné trámy a jednoduché pozadí, které by mělo možnost průsvitu. Musíme brát především v úvahu rozměr jeviště. Máme k disposici portálovou šíři 6 metrů, hloubku 4 metry a výšku 3,50. Po stranách je málo místa.

REŽISÉR PŘIPOMÍNÁ: Herci musí mít dost prostoru, ale je nutné, aby byl ve scéně umístěn nějaký sloup nebo trám, o nějž by se mohli herci opírat, kolem něho hrát atd.

Výtvarník načrtává celou řadu nápadů a spolu s režisérem vybírá a domýšlí ty nejlepší. Konečné náčrty pak vyústí v technický náčrt, ze kterého vychází půdorys. Na půdorysu jsou zjištěny všechny závady a klady scény, provedou se opravy. Nyní je nutná vyměřovací zkouška na jevišti, aby konečné návrhy mohly být dotvořeny. Na vyměřovací zkoušce prověříme prostor, vyzkoušíme herecké možnosti a technické podmínky. Po této zkoušce uděláme konečné návrhy. Po důkladném prostudování návrhů režisérem a výtvarníkem, po diskusi o scéně s herci začneme scénu realizovat.

PŘESNÝ TECHNICKÝ POPIS:

Zadní plán jeviště: Napnutý závěs do stran vyčerněný z bílého molina, velikost 4×3,50. Těsně na něj zezadu přiléhá astralon, není-li, pak rovněž bílé molino. Opět velikost 4×3,50. Na této ploše je anilinovými barvami namalováno pozadí lesa. Přední část je nastříkána do tónu zdi, na kterou se z portálu reflektorem promítají spáry trámového stropu. Ve scénách interiéru svítíme zpředu, takže malovaný obraz není vidět. Při přestavbě na les prosvěcujeme vaničkami zezadu.

Přední plán jeviště: Před těmito závěsy jsou dva posuvné praktikáble s postavenými kulisovými díly. **Materiál:** latě, potažené starým plátnem, na trámy nanášena struktura papírová (máčeno v klihové vodě), na sloupech struktura pilinová. Trámy nastříkány temně hnědou barvou, sloupy jakoby hrubě bíle omítnuty. Lesní stojky, které představujeme před A a B, jsou rámovány z latí, potaženy starým plátnem a zplastičněny v korunách stromů zeleným igelitem, barevným uvutanem a starým plátnem. Pně jsou kašírovány papírem. Zavěšený trávník můžeme udělat z pytloviny, pilinovou strukturou zplastičněno a anilinem barveno. — Nábytek co nejméně kusů, je jen jednoduchý, hnědě natřený.

Celá scéna vyjadřuje prostředí okupovaného pásma, vše dýchá prostotou a drsností. Příroda se tu s lidmi nemazlí a tuto atmosféru je třeba vyjádřit i ve scéně. Zásadní osvětlení jednoduché, ne příliš barevné, jen ve scéně lesa pomoci barvou lesním stromům. Kostým — ty nejprostší šaty, jaké nosíváme doma, jen u učitelky a Karla rys jakési elegance. Jinak brát v úvahu drsnost podnebí. — Takto je stručně vysvětlena funkce a realizace scény.

Režisér dodává: V této scéně herci musí vycházet ze svých přirozených prostředků. Mají možnost realistické kresby postav, ale je nutno je vést k dramatickému spádu a psychologickému prokreslení.

Závěrem bych chtěl na cestu tomuto školení poznamenat: Nechtějme na našem ochotnickém jevišti dělat experiment! Pamatujme na zásadu: Nositelem autorových myšlenek je herec a tomu scénou pomáhejme!

KAREL ŠÁLEK

SLOVNÍČEK

ASTRALON — průsvitný materiál, podobný slídě, hodí se na průsvity, okenní tabule, napodobeniny skla atd. Prodává se v pásech šíře cca 100 cm. Cena za 1 kg Kčs 25,—.

ANILINOVÉ BARVY — práškové barvy s osmdesátiprocentním obsahem anilinu. Ředí se vodou a zpevňují octem. Jejich výbornou vlastností je, že jsou zářivé, důrazné a nepraskají. Nekryjí ovšem, takže běloba se nemůže jako u temper či klihových barev nanášet zvlášť. Tyto barvy se používají hlavně na závěsy, prospekty a volná plátna. Ani skládáním nepraskají.

IGELIT — barevná či bílá umělá hmota lesklého povrchu, průsvitná nebo neprůhledná. Dobrá vlastnost — dá se umývat. Na mraze praská. Na scénu se dá igelitu použít jako koberce, závěsu, koruny stromů, potahu nábytku, praktikáblů atd.

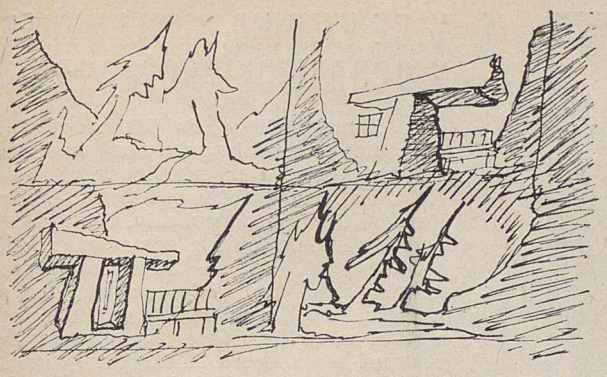
PLÁTNO — režné, kaliko, juta. Používá se hlavně na potahy kulis. Již namalované plátno strhneme s rámů a necháme v Osvobozené domácnosti vyprat. Máme opět nový materiál.

STRUKTURY — pilinová — klihová voda, jemné piliny, trochu hlinky nebo kaolinu. Nanáší se na plátno, hustou síť, kaliko atd. Ztvrdlé působí dojmem hrubé zdi, je velmi trvanlivé.

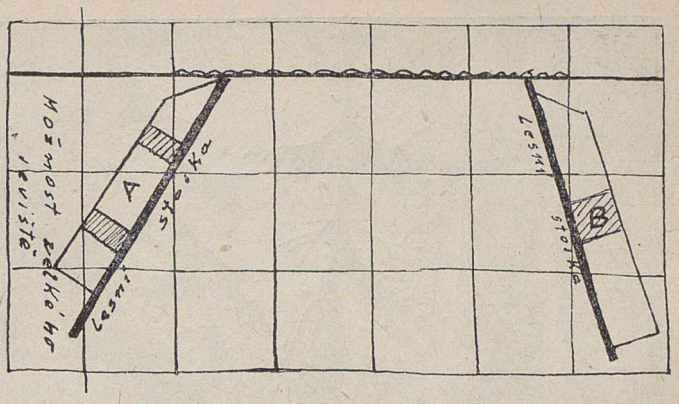
Papírová — klihovou vodou se natře podklad, plátno nebo papír. Pak se archy novinového papíru namáčejí taktéž do klihové vody a různě ještě do vlhkého nanášejí a všelijak formují. Uschlé se přepírají či stříkají barvou. Působí dojmem zdí, skal, trámů atd. Tímtéž postupem dostaneme ještě strukturu plátěnou, korkovou, hoblovačkovou, sádrovou, vatovou atd.

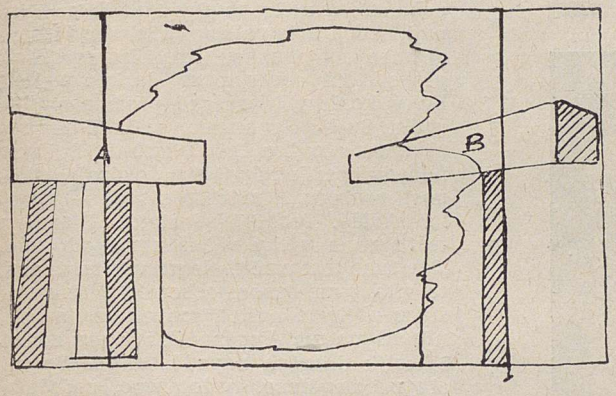
UCPÁVKA — běžná do oken. Je výborným materiálem na kašírování mříží, ozdob, nábytkových, aplikací na závěsy atd.

UVUTAN — umělá napodobenina krajky s voskovým nádechem. Dá se použít na záclony, závěsy, pokrývky, koruny stromů atd. Jeden metr šíře 140 cm stojí Kčs 12,—.

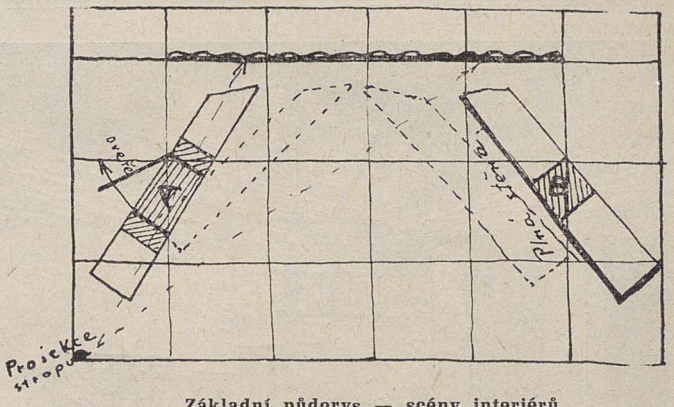

Předběžné náčrty

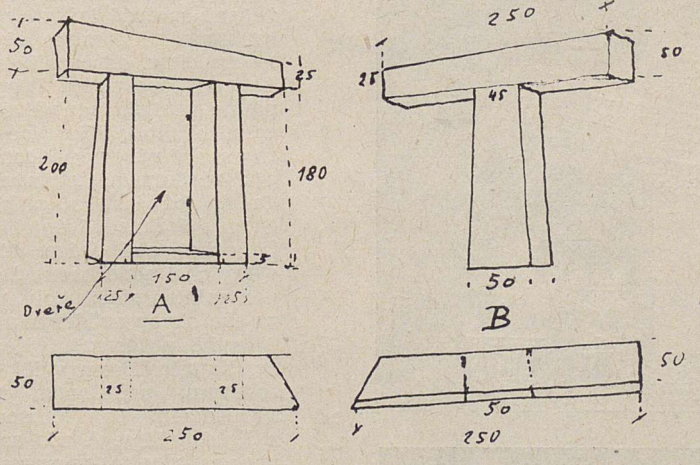

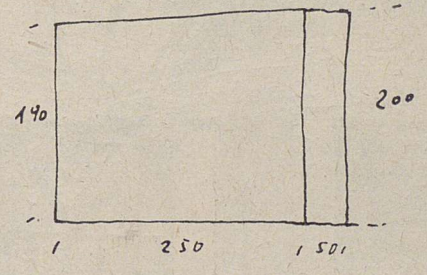
Konečný technický náčrt

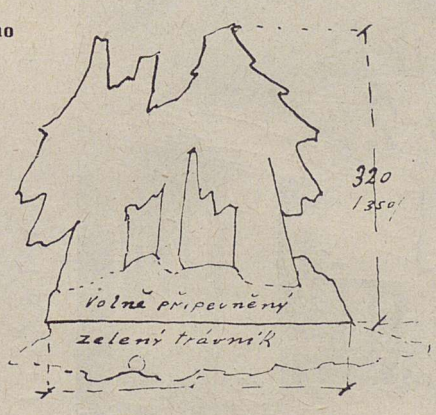
Základní půdorys — scény interiérů

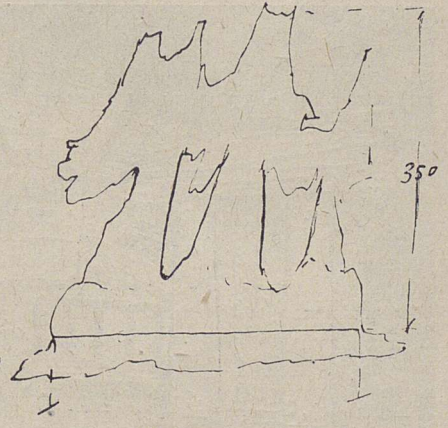
Posuvný kus A — je možno libovolně posunovat

Plná kulisa — představuje se u Martinů před B

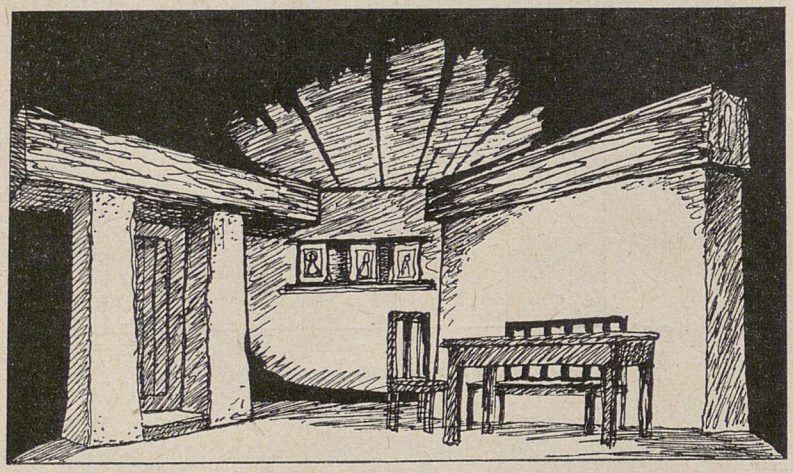
Lesní stojka před A

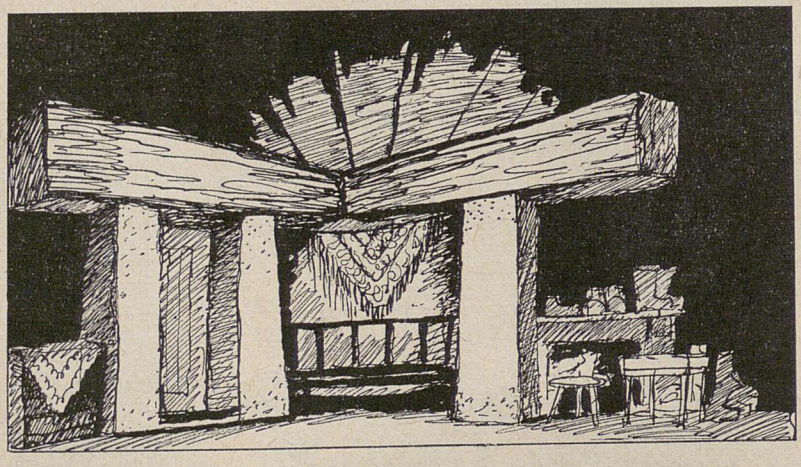

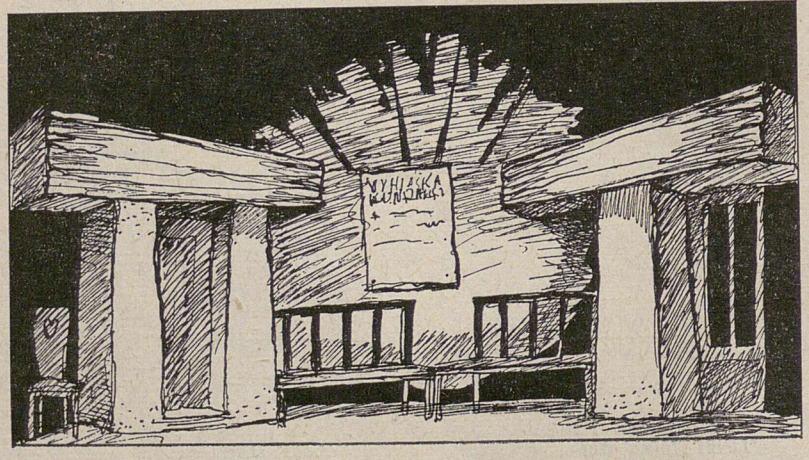
Lesní stojka před B

NA POMOC OCHOTNICKÉ SCÉNOGRAFII
Technické náčrty K. Šálka ke hře „Mordová rokle“

MILOSLAV STEHLÍK: MORDOVÁ ROKLE • SCÉNICKÉ NÁVRHY: KAREL ŠÁLEK

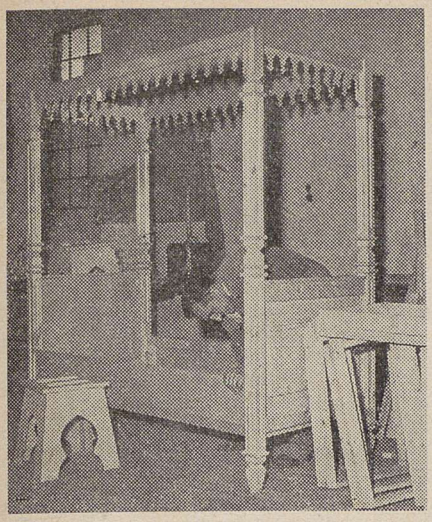
VÍCE VTIPU A DŮSLEDNOSTI V OCHOTNICKÉ SCÉNOGRAFII

V Kunraticích u Frýdlantu otevřeli ochotníci na sklonku roku nový divadelní sál, který si sami brigádně postavili. Bylo třeba hodně nadšení a obětavosti. Zde si Kunratičtí zaslouží pochvaly. Horší to už bylo na zahajovacím představení „Hodů sv. Kateřiny". Dietlova hra vyžaduje především spád, rychlé přestavby, tempo. A nic z toho Kunratickým nevyšlo. Představení se vleklo, přestavby, hlavně před obrazem u prasečího chlívku, byly nekonečné, tempo se rozbíjelo pro neznalost textu. A přece představení nebylo z nejhorších. Mělo několik dobře kreslených postaviček, mělo chvílemi přirozený humor, scéna byla celkem originálně řešena přetahovací oponkou. Proti hronovskému představení souboru ze Sezimova Ústí, který kopíroval pražské představení divadla S. K. Neumanna, měli Kunratičtí přednost, že hru řešili osobitě. Dobrými nápady i režijním pojetím dokázali schopnosti souboru. A přece výsledek — nepříliš skvělý. Proč? Nedostatečná znalost textu a na výtky věčně stará odpověď: „My jsme text uměli, ale nervozita, únava, to víte, jsme jenom ochotníci!" Tak tato fráze už by z našich souborů měla definitivně zmizet. A scéna! Zase stará bolest. Několik dobrých nápadů, vtipné řešení, ale nedomyšleno, nedotaženo, nedořešeno. Oponka, která rozděluje scénu, je bílá, místo aby na ní byla namalována vesnice a část vepřína. A jak jednoduše mohla být vyřešena přestavba pouhým přesunutím oponky! A konečně hody. Vtipné je vyřešení místnosti, kde se usazují spiklenci, ale celá scéna je nepříliš vkusně barevně laděná, atd.... Vzájemná souhra! Herci, místo aby mluvili jeden ke druhému, odvracejí se od sebe a koukají do obecenstva. Vtipy se nedotahují, pointa zaniká. Jednotlivé postavy, mající velmi blízko k přirozené interpretaci, kazily si své výkony nedostatečnou souhrou, přeříkáváním a „taháním z boudy". Škoda. Na jedné straně příkladná obětavost, na druhé zanedbávání hlavních požadavků ochotnické práce. Ale přes všechny výtky chci podotknout, že soubor je schopen splnit i větší úkoly, potřebuje si pouze své chyby uvědomit a napravit je.

Druhé představení Nepokojných hodů sv. Kateřiny jsem viděl na ochotnickém festivalu, pořádaném Rumburkem ve Varnsdorfu. Byl to soubor ochotníků z Krásné Lípy. A zde se ukázala správnost požadavku tempa a souhry. Hra hned od prvního nástupu hudby na scénu měla spád a švih, hlavně zásluhou představitele předsedy družstva, který podal velmi dobrý výkon. Jen nesrozumitelnost textu někde vadila. I ostatní herci splnili svůj úkol dobře — jen šofér a milenec vybočovali špatným výkonem z rámce průměru. Ale ani tento soubor nedokázal dotáhnout vtipy a pointovat jednotlivé akce. Velkou chybou inscenace byla scéna. Dobře myšlený systém revuálek se tu neosvědčil. Za každou scénou slétával šedivý závěs, rušil spád, zdržoval. Scény hodů byly šedivé, fádní. Nikde kousek fáborů či girland, na posvícení tak obvyklých. Cožpak budeme neustále nuceni zjišťovat stejné chyby v ochotnické scénografii?

K. Šálek

KDE SE VYRÁBÍ DIVADELNÍ VÝBAVA

Právě se vyrábí postel pro pana Petra Voka z Rožmberku (do Zuzany Vojířové)

Rychlým stacoatem kladívka se zatloukávají hřebíčky — potahuje se dekorace

NA SKOK V DÍLNÁCH PRAŽSKÉHO VÝSTAVNICTVÍ

Často k nám docházejí do redakce dopisy, nejčastěji ze zapadlejších míst, které se úpěnlivě dožadují rady, kde sehnat reflektory, oponu, dekorace atd. To všechno, včetně toho atd., vám dodá Výstavnictví, podnik hl. m. Prahy, Ovocný trh 19, Praha 1, telefony 221153 až 57. Některé soubory si už tak zjednodušily práci, že si tu objednávají kompletní scénu do hry. Výstavnictví ji ochotně dodá, ale my si myslíme, že by pak ochotnická práce byla až příliš pohodlná a že by jí chyběla celá jedna důležitá složka: totiž výtvarná práce, která je nedílnou součástí celé koncepce představení. Vhodnější je a po všech stránkách bez námitek, aby si tu soubory pořizovaly jevištní „polotovary": praktikábly, textilní zařízení (opony, horizonty, sufity, harlekýny), oponové stahovací kolejnicové zařízení a ruční rumpály, divadelní kování — vrtíky a svorky, stojky a reflektory (širokoúhlé, portálové, elektromagnetické a komorové vaničky) včetně příslušné sady filtrů a žárovek.

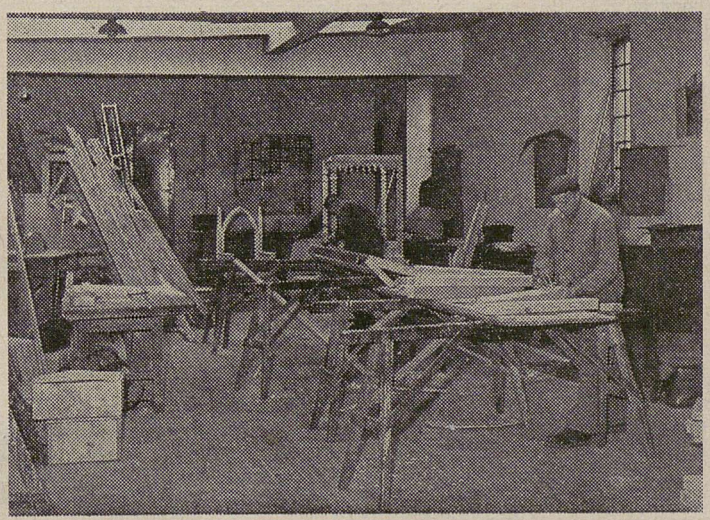

Tady se malují prospekty. Právě se štětcem čaruje iluze listnatého lesa

Spolu s fotografem Jaroslavem Pacovským jsme procestovali dílny, v nichž se to vše vyrábí a které jsou roztroušeny po okrajích Prahy, a na snímcích jsme vám zachytili některé z pracovních postupů a přitom samozřejmě i jejich tvůrce. Mají ke své práci úzký vztah (divadlem načichne každý, kdo třeba vyrábí jen vrtíky) a dokonce uzavírají pěkné závazky, jejichž hodnota v jedné provozovně dosáhla výše 6710 Kčs, v níž je současně úspora dílenské režie. Zlepšují se provozní podmínky a zkracují se výrobní termíny. Jen nezapomeňte včas objednávat a také přesně určit, co potřebujete! Na vaše mlhavá přání je tu dost stížností.

Montáž rozvodové desky

V truhlářské dílně se vyrábějí skládací dekorace a nábytek

Obrázek, který jsme dostali od našich přátel z Kiselovska, je záběrem ze hry „Rackové nad mořem"

SOUŠ U MOSTU. Soubor dolu Vrbenský je jedním z těch, které udržují stálé písemné styky se sovětským ochotnickým souborem. Snímek, který zde uveřejňujeme, zaslali ochotníci z Kiselovska spolu se srdečným dopisem. Je z jejich představení hry „Rackové nad mořem". Soušský soubor však nezapomíná ani na svou družbu s dolem Petr Cinger z Ostravy-Michálkovic. Na sklonku roku oslavil už druhé výročí této družby vystoupením na VI. michalkovické divadelní přehlídce. Uvedl tam s velkým ohlasem Deník Anny Frankové. Michalkovičtí zase vystoupili na VI. divadelním festivalu v Souši. Družba obou souborů je příkladná, proto uveřejňujeme dopis, který nám ochotníci ze Souše poslali: „Michalkovičtí nám připravili krásné uvítání na národním výboru. Přišli nejen pionýři, ale zástupci všech složek Národní fronty a patrona našeho představení — úderky soudruha Nevrlého. Vyměnili jsme si dárky — z poháru i obrazu úderky máme velikou radost. Před přátelským obecenstvem se krásně hrálo. Hostitelé nám po představení připravili srdečnou besedu, na níž dostala naše představitelka Anny Frankové V. Dospělová od ředitele michalkovického závodu inž. Křístky darem obraz akadem. malíře Holase. Škoda, že se zájezdu nezúčastnili zástupci ředitelství našeho dolu a jeho závodního výboru, aby poznali lásku a pochopení pracujících Ostravska pro lidovou uměleckou tvořivost. Děkujeme touto cestou všem v Michálkovicích za přátelskou družbu, ve které budeme pokračovat."

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

PRAHA Speciální prodejna divadelní literatury v Praze 1, Staroměstské náměstí č. 16, zřídila ve spolupráci s divadelní redakcí Orbisu poradenskou službu ochotníkům. Každé druhé pondělí zde od 14 do 18 hodin najdete divadelní redaktory, kteří vám poradí při výběru her i nákupu divadelní a osvětové literatury.

●

TÝNIŠTĚ NAD ORLICÍ Režisér Benedettiho komedie Dobrou noc, Patricie v souboru ZK Český nábytek F. Čech úspěšně navodil v úvodu inscenace ovzduší mezinárodní konference, při níž se rozvíjí celý děj. Použil hlášení rozhlasových stanic v různých jazycích a kratičkého filmu s večerním ruchem velkoměsta. Pečlivá inscenace bude jistě příznivě přijata i při výměnných představeních v Třebechovicích p. O. a v Kostelci n. O. **-var-**

●

BLANSKO Jsou soubory v naší vlasti, o nichž se za hranicemi jejich působení málo ví, které se dosud významněji neumístily v soutěžích, které však přesto dělají doma dobrou kulturně politickou práci. Patří k nim i soubor ZK ČKD Blansko. Od roku 1954 soustavně a odpovědně slouží svému obecenstvu dramaturgií, která se nikdy nesnížila k braku či jiným formám posluhování pokaženého vkusu části diváků. Proto si jméno souboru zasluhuje otištění na stránkách Ochotnického divadla. **V. M.**

●

BRNO V 11. čísle Ochotnického divadla jsme uveřejnili rozhovor Zdeňka Klimenta s brněnským hercem a pedagogem Oldřichem Vykypělem. Na četné dotazy brněnských ochotníků, kteří se cítili (ve své většině jistě právem) dotčeni výtkou profesionalizace, žádá náš dopisovatel o omluvu a uveřejnění tohoto dodatku ke svému článku: „Pokud jde o sdělení, že v Brně jsou soubory, které jsou za svou ochotnickou práci na jevišti placeny, uvádíme, že se netýkalo souborů divadelních, nýbrž estrádních."

●

HRANICE NA MORAVĚ První okresní divadelní festival Pobečví byl uspořádán ve dnech 7.—13. prosince 1959. Podrobnou zprávu o něm přinese 3. číslo našeho časopisu.

Dobrou noc, Patricie v provedení ZK Český nábytek, Týniště n. Orlicí

Kočkarev (D. Kochannyj) a Tekla Ivanovna (I. Lažanská) z Gogolovy Ženitby v provedení souboru OÚNZ Praha 15, foto Nečas

PRVNÍ KROKY

Náš mladý divadelní soubor OÚNZ Praha 15 si zvolil k svému prvnímu vystoupení „Ženitbu", mistrovské dílo N. V. Gogola, shodou okolností právě na závěr roku, v němž jsme vzpomněli 150. výročí narození tohoto velikého klasika a satirika ruského dramatu. Pozvolna z nás opadává první nervozita a tréma, cítíme, že diváci na naši hru živě reagují, smějí se z celého srdce, aplaudují. Nakonec přinesla tedy své ovoce práce, trvající několik měsíců a vrcholící mohutným závěrečným finišem, kdy jsme zkoušeli skoro denně do noci, i na generálce, na které všichni napřed pomáhali postavit scénu. Režisér představení (povoláním lékař) věnoval úspěšnému provedení představení všechny své síly i schopnosti. A nebylo toho málo, vždyť mnozí z nás byli na scéně vůbec po prvé! Měl svou úlohu o to těžší, že ve hře současně vytvořil roli Podkolesina. I všechen ostatní kolektiv mladých začínajících ochotníků se snažil vydat ze sebe co nejvíc a dostát obtížnému úkolu, který si na sebe pro začátek vzal. Příkladem dobré spolupráce profesionálních umělců s ochotníky může být člen souboru Divadla J. Wolkra v Praze, soudruh A. Helcelet, který po dlouhou dobu se nám obětavě věnoval jako instruktor. Pomáhal nám pochopit nejen smysl jevištních postav a hereckých akcí, metod i teorie jevištní práce, ale šel příkladem i v tom, že herec musí být především člověkem. Z jeho vlídného soudružského slova, z citlivého a jemného přístupu na hony vzdáleného mějakému povýšenému postoji k nám, začínajícím mladých ochotníkům, by si mohl ještě nejeden profesionální divadelník vzít příklad.

D. K.

OPAVA

Již loni se nám podařilo na okrese částečně probořit ledy, které se kupily dlouho a vytrvale v podobě jen klasických a dokonce i méněcenných her okolo našich souborů. Členové OPS(d) navštívili loni 40 představení, souborů máme přes 60. Své ovoce přinesly i dva repertoárové aktivy. Letos jsme už získali 30 dramaturgických plánů a ani v jediném nechybí současná hra. Do soutěže se nám zatím přihlásilo 17 souborů, které budou hrát například Stanislavův Dům na rozcestí, Daňkův Steelfordův objev, Kubánkovo Velké rozhodnutí, Karvašův Meteor, Davidové Dódy, Stehlíkovu Selskou lásku, Frýdovu Sylvu, Čepurinova Dvě setkání, Rozovovu Šťastnou cestu aj. H. Benešov cvičí Pavlíčkovu hru Chtěl bych se vrátit, Raduň chystá Drdovy Hrátky s čertem, Litultovice se těší na Luckeho Kauci a v Chlebičově mají chuť na Cachovu hru Moje teta — tvoje teta. Ani na našem okrese, o kterém toho čtenáři Ochotnického divadla dosud mnoho nečetli, nemají tedy lidé k současné hře tak daleko, jak se ještě nedávno říkalo.

J. Brus

Dopis z Brna

Ačkoliv nepíši tyto řádky rád, jsem přesvědčen, že slova padnou na úrodnou půdu a že přispějí alespoň pro budoucnost k tomu, že se práci herců-ochotníků dostane zdravé a přímé kritiky. Brno prožívalo v těchto dnech kulturní událost, 75. výročí trvání českého divadla. K těmto oslavám byly pozvány přední profesionální scény a jediné ochotnické divadlo, soubor „Lubomír" při OB Brno IV (dnes se ptáme, proč?), aby sehrálo Kainarovu Zlatovlásku. Tuto pohádku sehrál soubor s úspěchem na krajském festivalu her pro mládež v Židlochovicích na jaře 1959 a předtím několikrát v Brně. Nikdo nečekal, že si na nás někdo vzpomene při tak slavné příležitosti. Je jistě snadné představit si, jaké vzrušení zavládlo v našem souboru a co obětí a potu nás stála příprava na toto vystoupení. Vždyť se nestává často, aby ochotník byl pozván k vystoupení v „kamenném divadle".

1. prosinec 1959, Reduta Brno. Sál plný dětí z Brna i dalekého okolí. Čekali jsme, že za námi přijde před představením alespoň jeden pracovník ředitelství divadla, nebo alespoň někdo z kulturní rady MNV nebo z osvětové besedy. Nikdo nepřišel. V tisku ani zpráva. O přestávkách nikdo, po představení nikdo. Poslalo nám ředitelství kytici se stuhami, předal nám ji člen technického personálu. Programy nebyly, obecenstvo nemělo tušení, že mu dnes hrají ochotníci. Představení, jediné pro děti v rámci oslav, se dětem líbilo. Po představení zase nikdo nepřišel, ani z naší osvětové besedy Brno IV. Jedině Svobodné slovo otisklo jednu fotografii s třemi nic neříkajícími řádky.

Zapomnělo se. Zapomnělo se v lesku velikých jmen našeho divadla minulosti i současnosti na ty, kteří přišli s obavami, protože nevěřili, že jsou hodni vstupu na prkna vyvolených. Na ty, kteří divadlu věnují všechen volný čas bez koruny zisku, kteří ze zkoušek jdou přímo na noční směnu anebo přicházejí na zkoušky po dvanáctihodinových směnách, na mladé lidi, kteří tvoří jádro našeho souboru.

Nechceme slávu ani obdiv a netlačíme se tam, kde není naše místo.

Jestliže jsme však už byli pozváni, abychom reprezentovali ochotnické divadlo při tak významné události, pak jsme si snad zasloužili ze strany odpovědných pracovníků více taktu.

Miroslav Nováček, zasloužilý pracovník ZKL, Brno, člen divadla „Lubomír" při OB Brno IV.

TEPLICE

Koncem listopadu uvedlo Krajské krušnohorské divadlo v Teplicích původní operetní novinku hudebního skladatele Miloše Smatka a libretistů Jaroslava Přibíka a Vladimíra Peroutky — „Zlatou píšťalku". Autoři se snažili o současnou úsměvnou hudební veselohru, a to se jim také z větší části podařilo. Jejich komedie není dokonalá, ale srovnáme-li ji například s některými součástmi repertoáru naší přední operetní scény, Divadla v Karlíně (mám na mysli třeba „Milence a meziměstskou" či „Vlak do ráje"), můžeme směle tvrdit, že jejich úrovně nejen dosahuje, ale dokonce ji i předčí. Děj operety těží převážně z komické situace, do které se hlavní hrdinové, romantická Marie a její střízlivý manžel Miloš, dostali vlastní vinou nebo ještě lépe — vlastním úmyslem. Rozhodli se totiž na chvíli zapomenout, že jsou již tři roky manželé, a na dovolené, kterou spolu tráví, si hrají na svobodné. Co z toho plyne, je mnoho veselého zmatku a na konci třetího dějství finale a vše urovnávající happyend. Ale pak, k neprospěchu hry, následuje ještě jedno dějství, zcela neorganicky přilepené, moralizující a neúnosně sentimentální, které na konci značně zeslabuje předchozí příznivý dojem. Hudba Miloše Smatka, silná hlavně v pomalých lyrických melodiích, s velmi hezkou ústřední písní na Ščipačevovy verše o „zlaté píšťalce" (odtud název hry), se držela v rámci toho, co autoři slibovali již v programu představení — nic světaborného, ale příjemnou zábavu. Zcela nezábavné byly ale zpěvní texty Karla Melichara Skoumala, které svou cukerinovou sentimentalitou tvořily vzornou ukázku, jak písňový text vypadat nemá. Lze se jen s podivem pozastavit nad tím, že je autoři pojali do své hry. Premiérové provedení v KKD trpělo značnou nevyrovnaností hereckých výkonů a režie hostujícího Františka Hurycha nedovedla vždy udržet představení v civilních mezích, které by daly ještě více vyniknout komičnosti dějové zápletky. Nová hudební komedie určitě najde cestu i na jiná, zvláště ochotnická jeviště (proto zde o ní píšeme), a bude, přes některé své nedostatky, příjemným osvěžením současného operetního úhoru.

P. Grimm

PRAHA

Když jsme se na samém sklonku minulého roku dověděli, že se fotograf Karel Minc dožil padesátky, pokládali jsme to za nejlepší vtip sezóny. Tomuhle mladíkovi, kterého tak dobře znají ochotníci v celé vlasti, kterému šest let koncentráku nedokázalo vzít ohromnou víru v život — tomu že je padesát? — Máme rádi Mince, prvního speciálního fotografa ochotnického divadla v našich dějinách, protože fotografování mu není zaměstnáním, ale povoláním. Jménem tisíců ochotníků, které už v životě vyfotografoval, i jménem časopisu, který s námi spoluvytváří, přejeme mu hodně dobré a radostné práce. J. Beneš

● ● ●

Ve 12. čísle Ochotnického divadla psal náš sedlčanský dopisovatel o úspěšné činnosti líchovských souborů. Dostali jsme k jeho příspěvku hlas, který zde otiskujeme, jako odměnu Antonínu Hartmanovi a jako otázku sedlčanskému ONV, zda by s tou dětskou prosbou nešlo něco dělat.

Vážená redakce!

Pan ředitel domu Osvěty v Sedlčanech psal o našich souborech v Líchovech, však nikdy bychme žádného úspěchu neměli, kdyby nebylo našeho obětavého režiséra Antonína Hartmana, který je zaměstnán v „Obnově" v Neveklově a přece sem obětavě ~~sem~~ dojíždí (25 km) Do svého bytu v Sedlčanech ze zkoušek chodil obyčejně pěšky (8 km) Přál bych se být, tak veliký, abych „našemu strejdovi" vyprosil jenjý byt, abysme se mohli po vyučování nacvičovat některé scénky u něho v bytě.

Teď bydlí u starého nervosního pána, který děti nenavidí a naše návštěvy do domu zakázal. Škoda, že je někde pro Osvětu málo pochopení

Za dětský soubor v Líchovech
Jiří Spilka
žák 6. D.

OCHOTNICKÉ DIVADLO
ROČNÍK VI Č. 2 ÚNOR 1960

IVAN DOBRORUKA: DIVADLO NA VESNICI

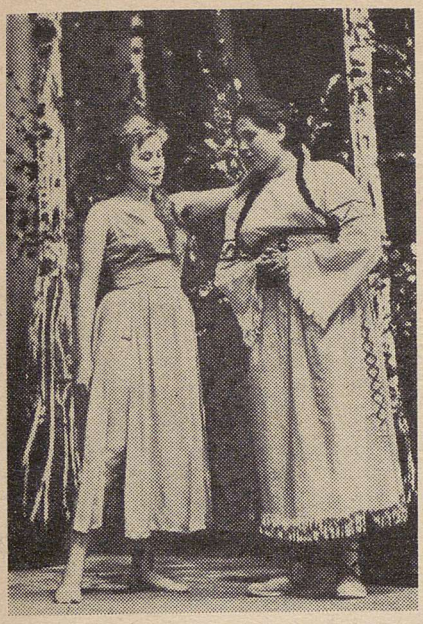
Vydává ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis, národní podnik, Praha 12, Stalinova 46
Vedoucí redaktor JIŘÍ BENEŠ
Grafická úprava František Skořepa
Redakce: Praha 12, Stalinova 3 telefon 220957
Vychází začátkem každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Tiskne Knihtisk, n. p., závod č. 2, Praha 12, Slezská 13
Rozšiřuje poštovní novinová služba (PNS)
F-050400

Z OBSAHU

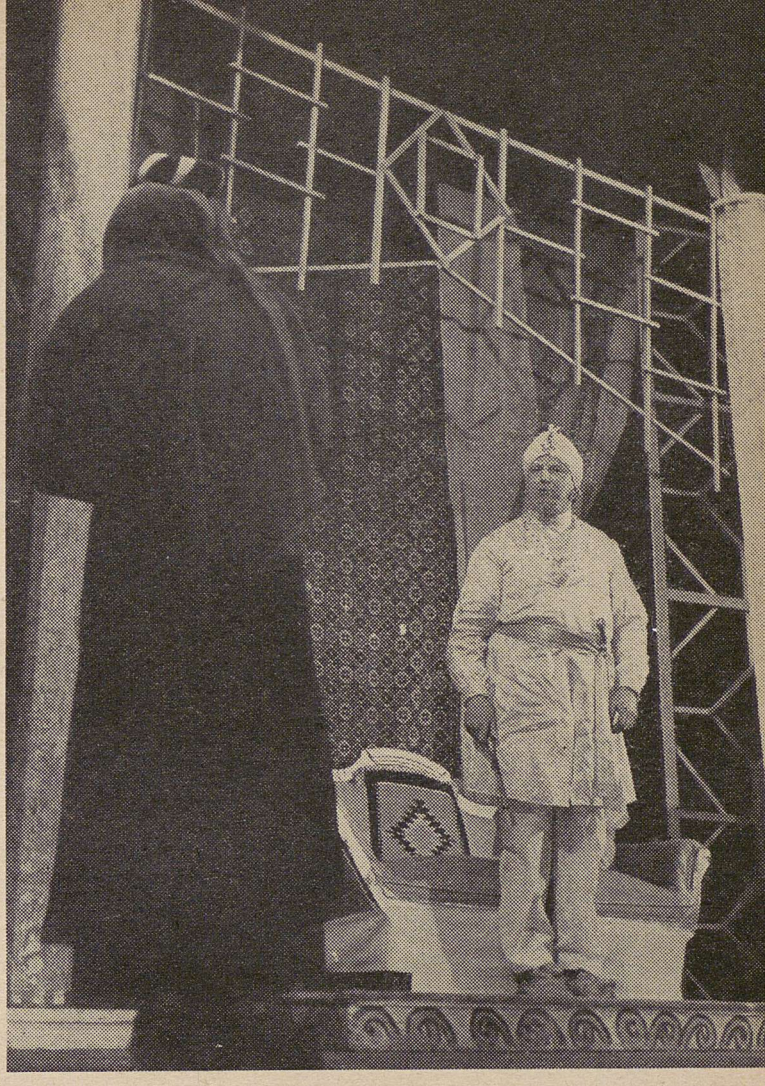
J. Beneš: O nové pojetí poradenské práce 25
M. Jančuška: Belopotockého Mikuláš a problémy slovenského ochotnického divadelníctva . . 26
Závazky na počest 15. výročí osvobození 28
Kritiky 30
České drama 1945—1960, část II . . 33
E. Doubek: O jedné vesnici a jejích ochotnících 34
Abeceda ochotnického herce, č. II 36
V. Hilská: Japonské lidové divadlo 38
A. Morávek: Malá vzpomínka na velkého člověka 40
Lidstvo a Thálie: Hravý Egypt . . 40
Dilia 41
Na pomoc ochotnické scénografii . 42
K. Šálek: Více vtipu a důslednosti v ochotnické scénografii . . . 44
Kde se vyrábí divadelní výbava . . 45
Z ochotnického života 46

Toto číslo mělo redakční uzávěrku 20. prosince 1959, vyšlo 30. ledna 1960

OCHOTNICKÉ VTEŘINY

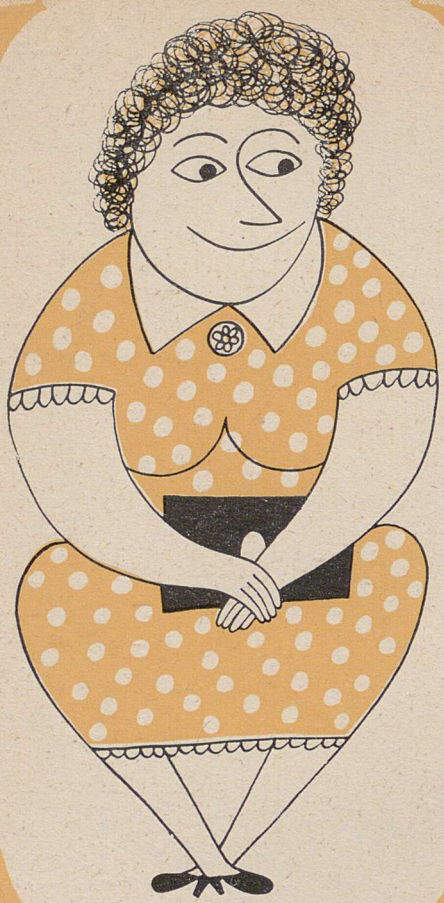
Vyškovský okres je velmi bohatý na ochotnické soubory. Představujeme vám ve fotografiích M. Machy jeden z nich — OB Drnovice. Začali ve skupině A, ale roku 1958 už postoupili a zvítězili v okresním kole Aladinovou kouzelnou lampou. Mají přes 40 členů. V loňské sezóně uvedli mj. hru J. Tomana Slovanské nebe, z níž je náš další snímek. Na dětského diváka nezapomenou ani v budoucnu — chystají hru S. Lichého Sedm havranů.

JEHO VELIČENSTVO PAN DIVÁK OCHOTNICKÝ

Kam se Höger hrabe na našeho Františka!

To je řečí o současnosti — a v bufetu mají bonbóny ještě z dob Jiráska.

Tři schůze za den a teď teprve mám naději, že se pořádně vyspím.

Porotce v nenápadném obklíčení příbuzenskými špehy.

Tři piva jsem udělal za jedno jednání a než dohrajou, přijde mi ta kultura na šestadvacet korun.